

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 38-ы
№ 60 (2420)
1 жніўня 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

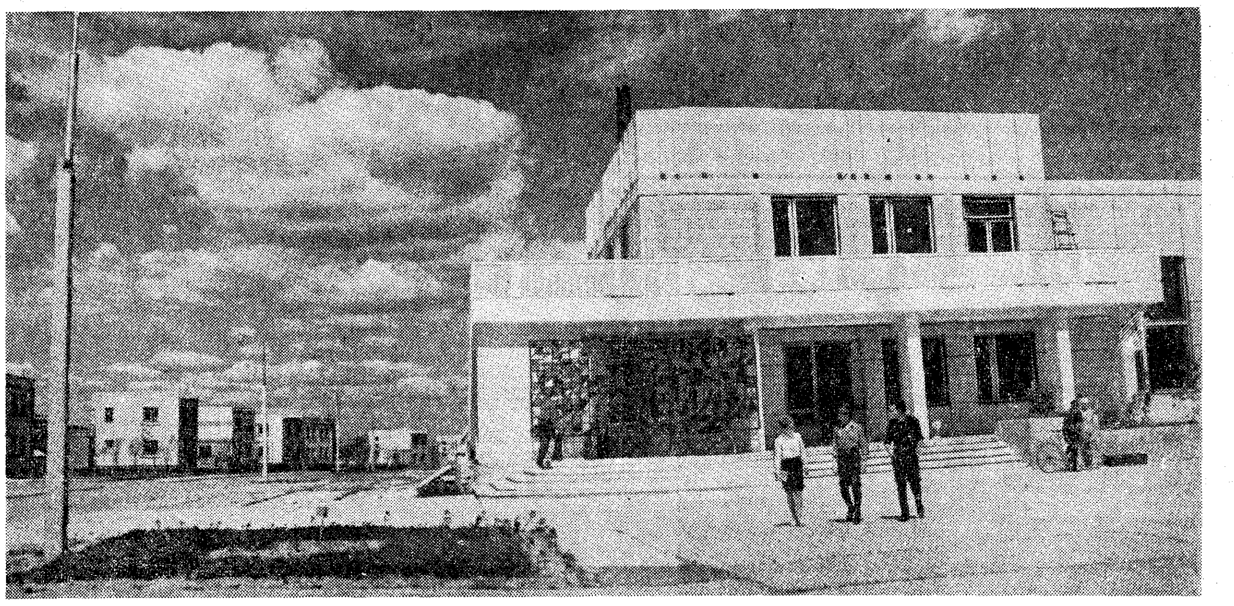
ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За вялікую работу па мастацкім абслугоўванні працоўных рэспублікі калектыў Кіеўскага дзяржаўнага тэатра аперэты ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

■

За вялікую работу па мастацкім абслугоўванні працоўных рэспублікі калектыў Смаленскага дзяржаўнага драматычнага тэатра ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

СОНЕЧНЫЯ КАМЯНІЦЫ ВЕРЦЯЛІШАК

ЯШЧЭ нейкіх пяць-шэсць гадоў назад на гэтым месцы побач з вёскай Верцялішкі было проста поле. Каласілася ядранае жыта, бучнела бульба, мядовы водар разлівала канюшына...

Цяпер гэтых мясцін не пазнаць. Нібы ў казцы паўсталі белакаменныя катэджы новых Верцялішак. Цэнтр калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна ўпрыгожыўся вось гэтым цудоўным будынкам Дома культуры.

А Верцялішкі будуць харашэць яшчэ больш. Па генеральным плане забудовы тут прадугледжана пабудаваць яшчэ шмат чаго. У калгас «Прагрэс» прыязджаюць вучыцца перабудоўваць вёску на новы лад з усіх канцоў краіны.

Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

УРУЧЭННЕ ДЫПЛОМАЎ І МЕДАЛЯЎ ЛАЎРЭАТАМ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ БЕЛАРУСКАЙ ССР

28 ліпеня Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Я. Кісялёў уручыў дыпломы і медалі лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларускай ССР.

Дыпломы і медалі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы ўручаны М. Танку (Я. Скурко) за кнігу вершаў «Мой хлеб надзённы», П. Панчанку за зборнік вершаў «Пры святле маланак», А. Пысіну за зборнік вершаў і паэм «Твае далоні».

Дыпломы і медалі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Якуба Коласа ўручаны: М. Лынькову за раман «Векапомныя дні», І. Шамякіну за раман «Сэрца на далоні» і кнігу аповесцей «Трывожнае шчасце», Н. Пашкевічу за зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў «На шырокіх шляхах жыцця».

Дыплом і медаль лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне выяўленчага мастацтва ўручаны В. Цвірко за серыю пейзажаў «На зямлі беларускай».

Дыпломы і медалі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне музыкі ўручаны: Я. Цікоцкаму за оперу «Алеся», І. Жыновічу за канцэртныя праграмы 1964—1966 гг. і выканаўчую дзейнасць.

Дыпломы і медалі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне тэатральнага мастацтва і тэлебачання ўручаны: С. Казіміроўскаму — рэжысёру-пастаноўшчыку за спектакль «Шостае ліпеня» ў Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа, Я. Нікалаеву — мастаку за спектакль «Шостае ліпеня» ў Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа, Ф. Шмакаву — выканаўцу ролі У. І. Леніна ў спектаклі «Шостае ліпеня» ў Беларускім дзяржаўным тэатры імя Якуба Коласа, А. Гутковічу — рэжысёру за пастаноўку спектакля «Людзі на балоце» на студыі Беларускага тэлебачання, У. Пранько — галоўнаму тэлевізійнаму апаратару за спектакль «Людзі на балоце» студыі Беларускага тэлебачання, З. Стоме — артысту, выканаўцу ролі Глушака ў тэлевізійным спектаклі «Людзі на балоце», Л. Давідовіч — артыстцы за выкананне ролі Ганны ў тэлевізійным спектаклі «Людзі на балоце», Г. Гарбуку — артысту за выкананне ролі Васіля ў тэлевізійным спектаклі «Людзі на балоце», В. Тарасаву — артысту за выкананне ролі Яўхіма ў тэлевізійным спектаклі «Людзі на балоце».

Дыпломы і медалі лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне кінематаграфіі ўручаны: А. Спешневу—аўтару сцэнарыя і рэжысёру-пастаноўшчыку за мастацкі фільм «Масква — Генуя» вытворчасці кінастудыі «Беларусьфільм», У. Корш-Sабліну — рэжысёру-пастаноўшчыку мастацкага фільма «Масква — Генуя», А. Булінскаму — галоўнаму кінааператару мастацкага фільма «Масква—Генуя», І. Вейняровічу — рэжысёру за хранікальна-дакументальны фільм «Генерал Пушча», А. Вялюгіну — аўтару сцэнарыя хранікальна-дакументальнага фільма «Генерал Пушча».

Дыпломы і медалі Дзяржаўнай прэміі БССР у галіне архітэктуры ўручаны за архітэктуру ансамбля цэнтральнай магістралі г. Мінска Ленінскага праспекта М. Баршчу, С. Баткоўскаму, А. Воінаву, У. Каралю, Г. Сысоеву, Н. Шпігельману.

Ц. Я. Кісялёў ад імя ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР сардэчна павіншаваў узнагароджаных, пажадаў ім добрага здароўя і новых творчых поспехаў.

Ад імя ўзнагароджаных М. Танк падзякаваў Камуністычнай партыі і Савецкаму ўраду за клопаты аб творчай інтэлігенцыі і запэўніў, што пісьменнікі, мастакі, кампазітары, архітэктары, кінематаграфісты створаць новыя высокамастацкія і высокаідэйныя творы, дастойныя нашага народа.

На ўручэнні дыпломаў і медаляў лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР прысутнічалі сакратар ЦК КПБ Ф. А. Сурганаў, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Ф. Клімаў, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Р. Я. Кісялёў.

БЕЛТА.

Жніво. Гарачая пара нялёгкіх, але радасных турбот земляроба. Жніво падводзіць вынікі яго працы...

Сцяною стаіць жытняе поле. Схіляюцца долу важкія каласы.

Багаты ўраджай вырасцілі сёлета калгаснікі сельгасарцелі «Шлях Леніна» Пінскага раёна. Амаль тысячу гектараў займаюць тут збожжавыя культуры. Ёсць дзе разгарнуцца камбайнерам! Скошаны і абмалочаны першыя гектары. Хлеб новага ўраджаю залатым патокам ідзе на элеватар.

На здымку—лепшы камбайнер калгаса Уладзімір Гаўрыловіч падбірае валкі.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА. (БЕЛТА).

«СПАДЗЯЁМСЯ, ШТО ГЛЕДАЧЫ НЕ РАСЧАРУЮЦЦА...»

ЧАРНІГАЎСКІ ТЭАТР імя ШАЎЧЭНКІ Ў МІНСКУ

ЗАЎТРА ў памяшканні Рускага тэатра БССР імя М. Горкага спектаклем «У нядзелю рана зелле збірала» пачынае гастролі ў Мінску Чарнігаўскі музычна-драматычны тэатр імя Т. Р. Шаўчэнкі.

Гэты калектыў, створаны ў 1933 годзе, ведаюць у многіх гарадах Савецкага Саюза. На яго сцэне працавалі і працуюць добрыя артысты, імёны некаторых з іх вядомыя нам яшчэ і таму, што чарнігаўцы часта здымаюцца ў кіно. Народныя артысты УССР Л. Капацкі і Б. Лучыцкі, заслужаная артыстка рэспублікі М. Майская, В. Мірашнічэнка, А. Гурскі і Н. Рудніцкая добра знаёмы аматарам кіно.

Тэатр даў пуцёўку ў жыццё многім творам М. Стэльмаха, Л. Юхвіда, Г. Плоткіна і інш. На афішах тэатра з'яўляюцца і назвы п'ес рускіх і замежных драматургаў.

Карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» сустрэўся з галоўным рэжысёрам тэатра, заслужаным артыстам УССР Віталіем Васільевічам Рудніцкім і задаў яму традыцыйныя пытанні пра творчы калектыў тэатра, пра яго рэпертуар, пра планы на будучае.

— Нас радуюць, але і хвалююць гастролі ў беларускай сталіцы, куды мы прыязджаем другі раз. Калі прыязджаеш да старых, добрых сяброў, дык вельмі хочацца, каб яны не расчараваліся ў нас, не разлюбілі.

— Віталій Васільевіч, якія спектаклі вы пакажаце?

— Наш асноўны рэпертуар складваўся дзесяцігоддзямі. Але гэта зусім не азначае, што мы жывём у баку ад сучаснасці, што надзённыя пытанні нашага імклівага веку праходзяць міма, не кранаюць нас. Спецыфіка тэатра музычнай драмы дазваляе нам весці творчы пошук у розных напрамках, што мы і стараемся рабіць.

Мінчане пазнаёмяцца з п'есамі М. Старыцкага «Маруся Багуслаўка», і «Цыганка Аза», убачаць драму Т. Драйзера «Джэні Герхарт». Акрамя таго, мы пазнаёмім мінчан і з цэлай серыяй музычных спектакляў, сярод якіх «Васемнаццаць гадоў» (аўтары В. Канстанцінаў і Б. Рацэр, музыка В. Салаўёва-Сядога), «Чацвёра з вуліцы Жаны» (аўтар Г. Плоткін, музыка А. Сандлера), «Вяселле ў Малінаўцы», (аўтар Л. Юхвід, музыка А. Рабава).

Як і ўсе дзеячы нашага мастацтва, мы актыўна рыхтуемся да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. П'есы, прысвечаныя гэтай даце, пішуць нам драматургі М. Стэльмах, Г. Плоткін і І. Рачада. Пачалі работу над вядомай гісторыка - рэвалюцыйнай драмай А. Карнейчука «Праўда». Калектыў з вялікім натхненнем працуе над п'есай, рэпетыцыі не спыняюцца нават на гастролях. У ролі Уладзіміра Ільіча Леніна выступіць заслужаны артыст рэспублікі Пётр Губараў.

— За моладдзю заўсёды будучае. Таму цікава было б ведаць, на каго з маладых акцёраў тэатр ускладае асаблівыя надзеі?

— Наш тэатр папаўняецца ў асноўным выпускнікамі Кіеўскага тэатральнага інстытута. Можна назваць некаторых з іх — Анатоля Гурскага, Віктара Мірашнічэнку, Вадзіма Васільева, Мікалая Расцвяталава, Івана Тарасава, Эму Мароз, Вольгу Зяленскую, Таццяну Боўкун і іншых. Можна, вядома, лічыць далей, але мінчане самі ўбачаць і ацэняць наша новае пакаленне.

Усе мы, ветэраны і юныя, чакаем ад вашага патрабавальнага гледача самага дарагога для людзей тэатра — шчырай думкі пра нашы спектаклі. Чакаем сустрэчы з вамі, дарагія сябры!

УСЕСАЮЗНЫ АГЛЯД БІБЛІЯТЭК

ЗАПРАШЭННЕ ДА КНІГІ

ВУЗКАЯ дарожка прашылася праз невялічкі лясок, выбегла на поле, і адразу ў твар невысокай маладой жанчыне дыхнуў лёгкі ветрык-свавольнік, дурасліва ўскалмачыў яе русыя, як спелае жыта, валасы.

Нясе жанчына кнігі. Пакунак — ладны, так і адцягвае руку. І вось з-за ўзгорка паказалася маленькая вёсачка Бортнікі. Тут жыве пенсіянер Адам Лявіцкі, заўзяты аматар раманаў пра вайну. Апавяданні, вершы чытаць не любіць.

— Не забылі пра мяне! — радуецца ён бібліятэкарцы Дануце Урублеўскай.

Крыху далей жыве Мечыслаў Лявіцкі, таксама пажылы чалавек, інвалід вайны. І яму заносіць кнігі Данута. У Бортніках усе чытаюць — і маладыя, і старыя.

Бібліятэкарка ідзе ў вёску Фалевічы, потым — далей. «Уладанні» ў яе шырокія — пяць сёл абслугоўвае Нарэйшыўская бібліятэка. Вядома, ёсць у Дануты шмат памочнікаў-кніганошаў, працуюць бібліятэкі-перасоўкі. Але любіць яна і сама абысці ўсе вёскі, наведаць сваіх чытачоў, пагаварыць з людзьмі.

Нарэйшы — сяло далёкае, глыбіннае, ад Мядзеля больш як паўсотні кіламетраў. Не дужа вялікая тут бібліятэка — каля пяці тысяч тамоў. Чытачоў жа больш паўтысячы і кнігам не даюць залежвацца на паліцах. Ды і як не браць, калі ўмее Данута іх прапанаваць, сама ведае кнігу, любіць яе. Вопыт у яе багаты — ужо дзевяць гадоў працуе ў бібліятэцы.

Спачатку чытачоў было малавата. Заходзілі ў асноўным школьнікі. Дарослыя заглядалі рэдка: хіба што паглядзець газеты, часопісы, згуляць у шашкі. Сядзела Данута, чакала... А потым пайшла па хатах. Ніводнай не мінула. Гаварыла з людзьмі не толькі пра кнігі. Пра вялікія і малыя падзеі ў краіне і за яе межамі, пра саўгасныя навіны... А пад канец казала:

— А зараз паслухайце, я крыху пачытаю.

Праз колькі старонак пытала: «Ну, як? Цікава, праўда? Я вам пакіну гэтую кніжку...» А потым чалавек сам прыносіў прачытаную кнігу ў бібліятэку, прасіў што-небудзь яшчэ.

У глыбіннай вёсцы роля бібліятэкі асаблівая, яна універсальны асяродак культуры. На плячах бібліятэкаркі і канцэрты, і гурткі мастацкай самадзейнасці, і тэматычныя вечары. Адна ўсяго не зробіш, усюды не паспееш. Добра дапамагае Урублеўскай савет бібліятэкі. У яго ўваходзяць брыгадзір Мечыслаў Грумбянін, кінамеханік Віктар Бурэйка і іншыя.

Неяк на пасяджэнні савета прапанавала Данута стварыць агітбрыгаду:

— Давайце падумаем. Няўжо няма ў нас здольных людзей? А як добра было б, каб выступілі ў сваім саўгасе, да суседзяў завіталі.

— А з чым ехаць? Хто будзе выступаць? — запярэчылі некаторыя.

— Як хто? Эдзік Усціновіч, трактарыст добра грае на баяне. А колькі спевакоў у нас! — даказвалі іншыя.

Неўзабаве пачаліся рэпетыцыі. Праз некаторы час самадзейныя артысты адправіліся ў дарогу. Ім апладзіравалі касцы на лузе, паляводы на палетках. Шэсць канцэртаў дала агітбрыгада ў саўгасе «Канстанцінава». Шчыра дзякавалі людзі самадзейным артыстам за падараваную радасць!

— Ёсць у мяне адна задумка. Не ведаю, ці атрымаецца, — казала Данута. — Хачу правесці конкурс спевакоў. Нават старых жанчын угаварыла...

А яшчэ думае Данута зрабіць альбом народных песень: вясельных, жніўных, абрадавых. Мясцовыя спявачкі ведаюць іх мноства. Трэба, каб гэтыя песні засталіся жыць...

Нядаўна на пасяджэнні савета бібліятэкі вырашылі правесці канферэнцыю чытачоў па кнізе Івана Мележа «Людзі на балоце».

...Ідзе па палявой дарозе жанчына. Нясе яна кнігі. Як дарагога госця сустракаюць яе людзі.

Л. ЛЯВОНАЎ.

Мядзельскі раён.

Фота аўтара.

ВЕЧНЫ АГОНЬ ПАМЯЦІ

На сцэне — партызанская зямлянка. Гарыць цяпельца. Ружавеюць трапяткія языкі полымя. Вакол сядзяць былыя лясныя салдаты, удзельнікі Вялікай Айчыннай вайны Сямён Іванавіч Варанкоў, Міхась Цімохавіч Голубеў, Віктар Антонавіч Пузырэўскі. Разам з імі лепшыя людзі калгаса імя Леніна Вера Цімохаўна Мельнікава, Вера Аляксандраўна Саўчанка, якія ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Так пачаўся тэматычны вечар, прысвечаны памяці загінуўшых воінаў і партызан, які арганізавала Рудкоўшчынская сельская бібліятэка з дапамогай Горацкай раённай бібліятэкі. Рыхтавалі вечар доўга і старанна. Загадзя аформілі кніжныя выстаўкі, правялі некалькі бібліяграфічных аглядаў літаратуры, падрыхтавалі канцэрт мастацкай самадзейнасці. Піянеры мясцовай школы ўручылі запрашальныя білеты ветэранам Вялікай Айчыннай вайны, наведалі сем'і загінуўшых воінаў.

Сур'ёзная падрыхтоўка, удзел шырокай грамадскасці далі добры плён. Тэматычны вечар атрымаўся цікавым і змястоўным.

Супрацоўнікі Горацкай раённай бібліятэкі пашыраюць сферу свайго ўплыву часта выязджаюць у сельскія ўстановы культуры, робяць там агляды ваенна-патрыятычнай літаратуры, дапамагаюць праводзіць канферэнцыі чытачоў, сустрэчы ветэранаў вайны і працы.

А сельскія бібліятэкары часта бываюць у раённай бібліятэцы. Яны вучацца там, як аформіць «Пакой баявой і працоўнай славы», стэнды, прысвечаныя героям-землякам, альбомы аб загінуўшых воінах і партызанах.

Л. КЛЮЕВА,
выкладчыца Магілёўскага бібліятэчнага тэхнікума.

АРХІТЭКТУРА

КАМФОРТ У ЛЮБОЕ НАДВОР'Е

ПАД ЭМБЛЕМАЙ «ЖЫЛЛЁ І КЛІМАТ»

Жыллёвая праблема — адна з найвастрэйшых праблем сучаснасці. Вострая яна і для Савецкай дзяржавы, хаця будуе СССР больш за ўсіх у свеце. Толькі за дзесяць гадоў з 1958 па 1968 год каля 112 мільёнаў чалавек — амаль палова насельніцтва Савецкага Саюза — пераехалі ў новыя кватэры або палепшылі жыллёвыя ўмовы. Узніклі сотні новых гарадоў, старыя абнаўляюцца, разрастаюцца.

Такі размах жыллёвага будаўніцтва стаў магчымы дзякуючы эфектыўнаму індустрыяльнаму метаду ўзвядзення будынкаў на аснове тыпавога праектавання. Аднак гэта пакуль што колькасныя дасягненні, якія маюць на мэце хутчэй наталіць «жыллёвы голад».

У жыццё людзей усё шырэй уваходзіць *паняцце камфорту*. Растуць патрэбы чалавека. І тое, што нам сёння здаецца камфартабельным і выгодным, заўтра будзе шэрым і ўбогім.

Якая павінна быць кватэра ў бліжэйшым будучым? На першы погляд, пытанне наіўнае. Вядома ж, добрая. Прыгожая, зручная, з надзейнымі сістэмамі ацяплення, асвятлення, вентыляцыі, водаправода, газа. Аднак за ўсім гэтым многа праблем, вырашыць якія далёка не так проста. Патрэбны глыбокія даследаванні, прычым не толькі архітэктараў, але і прадстаўнікоў розных галін навукі і тэхнікі.

Вось чаму нядаўні сімпозіум, арганізаваны па ініцыятыве Маскоўскага філіяла Геаграфічнага таварыства СССР, Галоўнага ўпраўлення гідраметэаралагічнай службы пры Савеце Міністраў СССР і Цэнтральнага навукова-даследчага і праектнага інстытута тыпавога і эксперыментальнага *праектавання жылля, — адна з* важных вехаў на шляху да шырокага навуковага асэнсавання жыллёвай праблемы будучага. Такая сустрэча вучоных і дойлідаў арганізавана ў Савецкім Саюзе ўпершыню.

Вялікі ўплыў прыродна-кліматычных умоў на будынкі агульнавядомы. Ад іх залежаць тып жылля і яго планіроўка, выбар будаўнічых матэрыялаў і глыбіня падмуркаў. Усяго не пералічыць Ёсць нават спецыяльная навука, якая вывучае ўздзеянне клімату на будынкі. Аднак да нядаўняга часу карэнных адрозненняў у праектах будынкаў для гарачага Поўдня краіны і суровых умоў Поўначы не было. У нейкай меры раздзяленне краіны па кліматычных зонах задавальняла існуючую практыку тыпавога праектавання. Але для новага этапа жыллёвага будаўніцтва гэтага ўжо недастаткова.

У Інстытуце геаграфіі Акадэміі навук СССР распрацаваны метад комплекснай кліматалогіі, які стаў вядучым пры кліматычным раяніраванні і, значыць, вызначальным пры выбары тыпажу будынкаў. Скарыстаўшы гэты метад, супрацоўнікі інстытута прапанавалі новы прынцып падзелу на кліматычныя зоны — па працягласці або паўторнасці надвор'я, якое патрабуе таго або іншага эксплуатацыйнага рэжыму жылля.

ІНДЫВІДУАЛЬНАЕ «ЎБРАННЕ» ДОМА

Натуральна, у кожным поясе ёсць раёны, дзе прыродна-кліматычныя ўмовы аналагічныя. Здавалася б, тут будынкі могуць будавацца па аднолькавых *тыпавых праектах. Аднак* часта даводзіцца чуць папрокі ў адрас будаўнікоў — новыя дамы, цэлыя кварталы і мікрараёны многіх гарадоў, як дзве кроплі вады падобны адзін да аднаго. На жаль, гэтыя папрокі справядлівыя. Яўна недастаткова скарыстоўваліся палітра фарбаў і разнастайнасць форм будынкаў, планіровачных рашэнняў забудовы.

На семідзесятыя гады ў Савецкім Саюзе намечаны новы этап жыллёвага будаўніцтва. З мэтай паляпшэння камфорту прадугледжваецца павялічыць да *14—15 квадратных метраў* норму карыснай плошчы на кожнага навасёла, а на Крайняй Поўначы — яшчэ больш. Адбудуцца змяненні ў *планіроўцы* кватэр. Больш прасторныя стануць вестыбюлі дамоў. Павялічацца пярэдні пакой, кухня і дапаможныя памяшканні. Больш свабодна стане ў ванных.

У праектах новых дамоў і кватэр будуць больш поўна ўлічвацца мясцовыя прыродна-кліматычныя ўмовы, значна ўзрасце колькасць тыпавых рашэнняў будынкаў і мікрараёнаў, павысяцца патрабаванні да камфорту жылля і да вонкавага аблічча дамоў. Ужо цяпер распрацоўваюцца серыі праектаў для асобных рэспублік і кліматычных раёнаў краіны. Пашыраецца тыпаж дамоў, асобных секцый і іх блокаў у кожнай серыі. *Усё гэта павінна* ліквідаваць манатоннасць і шэрасць забудовы, надаць дамам і гарадам своеасаблівае аблічча.

ГОРАД АТРЫМЛІВАЕ ПАШПАРТ

Жыллё — гэта не толькі *пакой або кватэра, але і дом*, вуліца, раён і горад цалкам. Буйны горад настолькі моцна мяняе прыродна-кліматычныя ўмовы мясцовасці, што ў ім, па сутнасці, утвараецца свой «гарадскі клімат», да таго ж неаднолькавы ў розных раёнах. У залежнасці ад планіроўкі ў горадзе пераразмяркоўваюцца паветраныя цячэнні і снегавыя заносы, цеплавыя і радыяцыйныя балансы.

Такія змяненні клімату горада і мікраклімату яго раёнаў ва ўладзе архітэктара. Разлічыць іх загадзя — значыць стварыць *найбольш спрыяльныя* ўмовы для чалавека і яго кантактаў з прыродай. Гэтай праблеме сур'ёзную ўвагу ўдзяляюць спецыялісты Цэнтральнага навукова-даследчага і праектнага інстытута па горадабудаўніцтве.

Яны ўпершыню прапанавалі — да праекта кожнага новага горада абавязкова складаць яго кліматычны пашпарт. У ім павінны ўлічвацца сонечная радыяцыя і стан неба, тэмпература і вільготнасць, пераважны напрамак і скорасць ветру, а таксама рад іншых прыродных фактараў. Такі «пашпартны рэжым» уводзіцца і ў старых гарадах. Напрыклад, ён быў апрабаваны ў серыі тыпавых дамоў Мурманска.

У ВАШЫХ ВОКНАХ—СОНЦА

Калі спытаць жыхара Поўначы або ўмеранай зоны, якой кватэры ён аддае перавагу, на паўднёвым баку ці на паўночным, кожны, мабыць, не задумваючыся, назаве паўднёвы. Не вельмі песціць сонца цяплом жыхароў гэтых шырот. А жыхары поўдня гавораць інакш: гарачыня дапякае. І ўсё-такі правільная арыентацыя кватэр для многіх раёнаў зямнога шара не такая прамалінейная.

Даследаванні, *праведзеныя* навуковымі супрацоўнікамі Галоўнай геафізічнай абсерваторыі СССР, паказалі, што ўлетку, напрыклад, паўднёвая сцяна ў Якуцку атрымлівае менш сонечнай радыяцыі, чым паўднёва-ўсходняя, а ў Маскве — менш, чым усходняя. У Ташкенце з-за амаль адвеснага падзення праменняў паўднёвая сцяна атрымлівае прыблізна столькі ж цяпла, што і паўночна-ўсходняя. Больш таго, не для ўсіх сцен і далёка не для ўсіх раёнаў максімум сонечных праменняў прыпадае на летнія месяцы. Так што спецыфіка арыентацыі будынкаў у розных пунктах зямнога шара відавочная і не такая простая, як можа здацца на першы погляд.

З сонечнай радыяцыяй звязаны праблемы ацяплення, ахалоджвання, вентыляцыі, ужывання агараджальных канструкцый, пашыраных верандаў і лоджый. У перспектыве павінна адбыцца сапраўдная рэвалюцыя ў санітарнай тэхніцы — з'явіцца прыстасаванні індывідуальнага рэгулявання мікраклімату ў кожным пакоі кватэры.

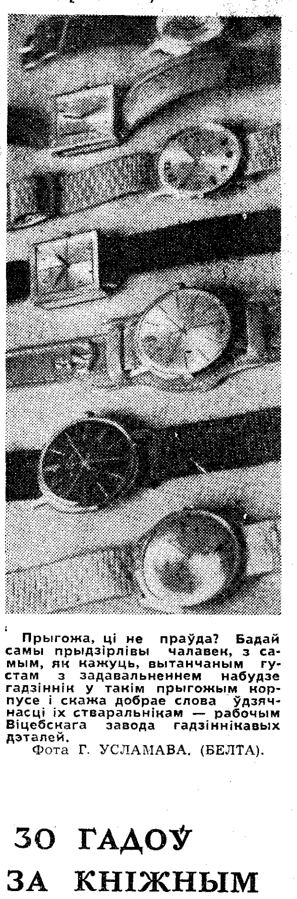
Гігіенічная норма сонечнай асветленасці жылых памяшканняў і тэрыторыі, неабходная для поўнага аздараўленчага і бактэрыцыднага ўздзеяння, — тры гадзіны ў дзень.

Даследаваннямі і тэарэтычнымі разлікамі савецкія спецыялісты ўстанавілі дозы падаючай на тэрыторыю краіны ультрафіялетавай радыяцыі. Большая частка СССР, паміж шыротамі 57,5 і 42,5 градуса, — зона ультрафіялетавага камфорту. На поўнач ад яе — вобласць дэфіцыту, а на поўдзень — залішняга выпраменьвання. Гэтае *тэрытарыяльнае дзяленне краіны* таксама пакладзена ў аснову будаўнічай тыпалогіі жылля.

Кватэра будучага павінна адпавядаць фізіялагічным і культурным патрабаванням людзей, садзейнічаць паўнацэннаму адпачынку і падтрыманню здароўя. Сімпозіум паказаў, што менавіта гэтыя мэты праследуе савецкая навука ў галіне жыллёвага будаўніцтва.

Юрый КАНІН,
карэспандэнт АДН.

На радасць людзям

Прыгожа, ці не праўда? Бадай самы прыдзірлівы чалавек, з самым, як кажуць, вытанчаным густам з задавальненнем набудзе гадзіннік у такім прыгожым корпусе і скажа добрае слова ўдзячнасці іх стваральнікам — рабочым Віцебскага завода гадзіннікавых дэталей.

Фота Г. УСЛАМАВА. (БЕЛТА).

30 ГАДОЎ ЗА КНІЖНЫМ ПРЫЛАЎКАМ

Кожны дзень сотні мінчан і гасцей Мінска наведваюць цэнтральны магазін «Ваенная кніга», што на вуліцы Куйбышава. І кожны пакупнік пакідае яго задаволены.

Вялікая заслуга ў гэтым загадчыцы кніжнага аддзела Галіны Герасімаўны Упадышавай. Вось ужо больш як 30 гадоў працуе яна ў кніжным гандлі, з іх апошнія 14 гадоў у гэтай кнігарні. І за ўвесь час на яе работу не было ніводнай скаргі. У паслужным спісе Галіны Герасімаўны — адны заахвочванні. Дзякуючы яе ініцыятыве пры кніжным аддзеле створаны два магазіны і 24 кіёскі, якія працуюць на грамадскіх асновах. Тут свабодны доступ да кніг, арганізавана шырокая прапаганда літаратурных навінак.

Вялікім попытам у салдат і афіцэраў сталічнага гарнізона карыстаюцца творы беларускіх пісьменнікаў. Толькі за апошні час многія з іх набылі «Вершы і паэмы» А. Куляшова, раманы І. Шамякіна «Сэрца на далоні», І. Гурскага «Вецер веку», М. Аляксеева «Выпрабаванне», М. Кругавых «Гонар ярма не прымае», У. Карпава «Нямігі крывавыя берагі» і іншыя творы.

Штомесяц магазін рэалізуе рознай літаратуры і выяўленчай прадукцыі на 10—15 тысяч рублёў, што значна больш за планавае заданне. У гэтым таксама заслуга Галіны Упадышавай і яе сяброваk па працы Розы Вішнеўскай, Лідзіі Жданавай, Розы Максутавай і іншых прадаўцоў.

У кнігарні наладжаны папярэдні прыём заказаў на літаратуру, практыкуецца выпуск рэкламных віньетак, укладышаў, паштовак. Усё гэта дапамагае шырокай прапагандзе кнігі.

С. ВАНІН.

КІНО
КАЛІ Ж СПЫНІЦЦА ГЭТЫ ПАТОК?

Е. БОНДАРАВА

НЯЛЁГКА пісаць пра новую кінакарціну студыі «Беларусьфільм». Нялёгка таму, што зноў нельга сказаць: «Так, гэта ўдача, творчая перамога...» А кожную стужку нашага мастацкага кінематографа чакаеш якраз з такой надзеяй. Але...

Усё неабходнае для твора значнага як быццам ёсць у фільме «Дзесятая частка шляху» — надзённая тэма (што можа быць больш жаданым і важным, чым паказ сённяшняга жыцця заводскага калектыву, наватарскіх пошукаў тэхнічнай інтэлігенцыі?), даволі сур'ёзны канфлікт (падрыхтаваны да серыйнага выпуску арыгінальны станок аказваецца... неэфектыўным, састарэлым), розныя па адносінах да перспектыў прадпрыемства людзі, сучасныя інтэр'еры і экстэр'еры і многае іншае з «антуражу», які называюць сучасным. Нестае толькі «дробязі» — гледачы не адчуваюць радасці ад сустрэчы з творам, той радасці, калі экран адкрывае табе нешта нязведанае дагэтуль або дае вядомае ў новым мастацкім асвятленні.

— А адкуль ёй быць, гэтай радасці, — спытаецеся вы, — калі ў аснове фільма шаблонныя, ня раз скарыстаныя ў літаратуры, тэатры, кіно сітуацыі?

Яно, вядома, так. Але ж сустракалі мы і цікавыя творы, тэматычна блізкія да стужкі, знятай рэжысёрам Ю. Дубровіным. Праўда, аўтары такіх фільмаў знаходзілі кожны раз свае мастацкія шляхі ўвасаблення знаёмай нам па жыццёвым матэрыяле тэмы. Пры стэрэатыпным жа падыходзе з'яўляліся і стэрэатыпныя вобразы.

Ёсць у фільме, зробленым па сцэнарыі С. Кара (у аснове яго — аповесць П. Мяжырыцкага) малады здольны інжынер, які нібыта мысліць маштабна і смела, па-сучаснаму. Яго прыкмячае сакратар райкома і рэкамендуе галоўным інжынерам перадавога станкабудаўнічага завода. Дырэктар згаджаецца, спадзеючыся, што навічок з маладым запалам хутка «шгурхне» ў вытворчасць новы станок. А ён, гэты станок, аказаўся недасканалым, а галоўны інжынер прынцыповым... Далейшыя драматургічныя хады можа прадказаць кожны з нас, каму даводзілася глядзець такія ж фільмы Ленінградскай, Свярдлоўскай, Кіеўскай і іншых студый. Беручыся за экраннае ўвасабленне гэтага сцэнарыя, Ю. Дубровін, відаць, разлічваў пераадолець трафарэтную драматургію і стварыць фільм арыгінальных характараў. Зрэшты, менавіта характары, на маю думку, вырашаюць лёс мастацкага твора ўвогуле, і ў кіно асабліва.

У маладога рэжысёра былі свае падставы разлічваць на ўдачу — сам ён акцёр і ведае, што могуць зрабіць нават з бляклымі ў сцэнарыі ролямі таленавітыя выканаўцы. Ды і вопыт рэжысуры ў Ю. Дубровіна быў ужо — грамадскасць прыхільна сустрэла некалькі яго дакументальных нарысаў і кінанавел, поўнаметражны тэлевізійны фільм «Побач з вамі». У адным інтэрв'ю Ю. Дубровін заявіў, што ў аповесці П. Мяжырыцкага і сцэнарыі С. Кара яго прывабіў перш за ўсё галоўны герой — малады інжынер Павел Караткоў — сваім характарам, тым, што гэта адзін з прадстаўнікоў так званых «нязручных» людзей, апантаных шукальнікаў, з якімі цяжка працаваць, але якія якраз і ўзрываюць звыклае, адкрываюць новае і лепшае... Што ж, калі рэжысёр убачыў такое, значыць, паверыў, што зможа дамагчыся, каб і глядач пазнаёміўся з яркім, самабытным героем.

І вось фільм. Глядзіш яго, хочаш забыць добра знаёмыя драматургічныя хады і сачыць за **характарамі,** за іх экранным увасабленнем. І зноў пераконваешся, што сцэнарная схема вызначае сутнасць большасці з іх. Як і ў сцэнарыі, яны падзелены на цалкам станоўчых і цалкам адмоўных. Такія і акцёрскія фарбы. Па-за гэтым падзелам удаецца застацца нямногім. Гэтыя **нямногія** і набываюць рысы індывідуальнасці.

Такім мне ўяўляецца, напрыклад, дырэктар завода Цвердахлеб у выкананні артыста П. Кармуніна: чалавек з пэўнымі рысамі — увогуле добры і сумленны, толькі не здольны на рашучыя дзеянні. Ды і як яму адважыцца на гэтыя дзеянні, калі сам «галоўны» і яго аднадумцы не могуць прапанаваць нічога канструктыўнага, апрача жадання «глядзець у заўтрашні дзень завода»? Іншыя паводзіны героя П. Кармуніна былі б не апраўданы прапанаванымі аўтарам і рэжысёрам акалічнасцямі. Прывабны, чулы да часу і да людзей сакратар райкома ў трактоўцы актрысы А. Клімавай, якая, дарэчы, яшчэ раз пацвердзіла, што яна сапраўды даўно падрыхтавана да выступлення ў кіно.

Што датычыць такіх персанажаў, як Бухцееў (М. Яроменка), і Данілевіч (Б. Бібікаў), дык яны закончаныя руцінёры і прыстасаванцы. Іншых якасцей у іх не знойдзеш. Тут рэжысёр разам з артыстамі і не шукалі якіх-небудзь свежых нюансаў у абмалёўцы вобразаў «спрадвеку адмоўных» дзеючых асоб, а проста больш-менш добрасумленна «працытавалі» вядомае па вядомых фільмах.

Але не гэтыя героі «вянчаюць справу», а той, галоўны, з-за якога, па словах рэжысёра, і стварыўся фільм.

У мастацтве ёсць нямала прыкладаў, калі праз схематызм другарадных персанажаў твор усё ж вырываўся за межы сярэдніх, дзякуючы высокаму майстэрству выканання і рэжысёрскай трактоўкі вобраза галоўнага героя. Так было і ў самога Ю. Дубровіна ў фільме «Побач з вамі». Характар, адносіны да справы, да людзей, духоўная прыгажосць і добразычлівасць сціплай гераіні, так шчодра раскрытыя А. Клімавай, не маглі не кранудь, не прывабіць. Рэжысёр Ю. Дубровін даверыў «сола» таленавітай актрысе, стварыў ёй у фільме спрыяльныя ўмовы для сапраўды артыстычнай перадачы найтанчэйшых пераліваў настрою і пачуццяў жанчыны. Рэжысёр разам з аператарам Ул. Акулічам на першы план вынеслі, гаворачы словамі К. С. Станіслаўскага, «жыццё чалавечага духу». А гэта заўсёды цікава. Таму фільм «Побач з вамі» не пакідае гледачоў абыякавымі. Не выпадкова А. Клімава за выкананне гэтай ролі атрымала першую прэмію на Усесаюзным фестывалі тэлевізійных фільмаў.

У карціне «Дзесятая частка шляху» Ю. Дубровін галоўную ролю даручыў таксама сталаму і таленавітаму артысту — А. Эйбажэнку. Гэты артыст умее любую ролю ўбачыць па-сучаснаму, здольны мысліць на экране. Артыст тактоўна вядзе «духоўную лінію» героя, умела абыходзячы рыфы плакатнасці, закладзеныя ў сцэнарыі. Але рэжысёр і артыст змірыліся з тым, што іх герой ходзіць у фільме сцежкамі, якімі не раз ужо хадзілі іншыя. Мы ўвесь час успамінаем — а хто яшчэ з акцёраў і ў якім фільме рабіў у такіх абставінах прыблізна тое самае, што робіць сыграны А. Эйбажэнкам персанаж. Гэты паўтор трэба было апраўдаць хоць бы сваім — караткоўскім — эмацыянальным ладам. Артысту і рэжысёру патрэбна было быць уважлівымі да ледзьве ўлоўных нюансаў, дэталяў, адценняў думкі, з якіх мог бы скласціся больш багаты вобраз, чым ён раскрываецца толькі праз адведзеныя яму дзеяннем учынкі.

Фільм кідае героя то ў так званы «вытворчы канфлікт», то ў атмасферу асабістага жыцця. Толькі што Караткоў гаварыў па-французску з маці Ірыны — і выглядаў «адным», а тут ужо вяртаецца да размоў пра справы на вытворчасці — і ён ужо нібы «другі». Але гэта толькі аўтарам здаецца, што так дасягаецца шматграннасць,— персанаж застаецца статычным унутрана. Бо ніякіх **падтэкстаў** няма, усё знята прасталінейна, аднязначна: А. Эйбажэнка гаворыць пра тое, аб чым напісаны тэкст ролі, і робіць тое, што яму прапануецца зрабіць сцэнарыстам. І усе астатнія або пагаджаюцца з ім, або пярэчаць яму з той самай прасталінейнасцю.

Паказальны ў гэтым сэнсе фінальны сход, на якім рабочыя аднадушна падтрымліваюць галоўнага інжынера,— здаецца, камера магла б «выхапіць» з натоўпу твары тых, хто сумняваецца, горача вітае, стрымана ацэньвае ўсё, што адбываецца. Аднак аператары У. Акуліч і В. Нікалаеў здымаюць эпізод аднязначна — на экране трыумф станоўчага героя, трыумф, які і мы, гледачы, загадзя «рыхтавалі» ў думках для таго абаяльнага Караткова, якога іграе А. Эйбажэнка...

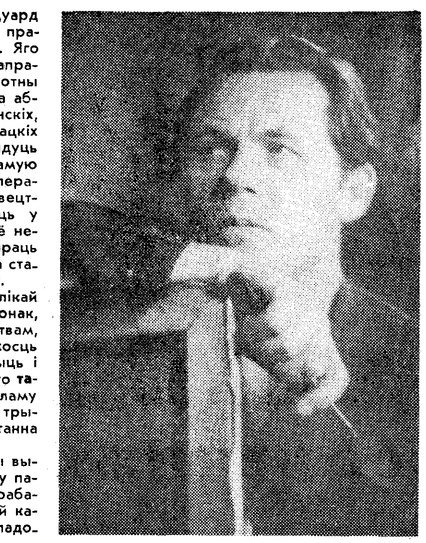
І яшчэ прыклад. Як нецікава, спрошчана-шаржыравана паказаны вельмі адказныя для ідэі фільма сцэны, дзе працуюць «шукальнікі». І гэты дзівакаваты «геній» Зязюля (артыст Э. Гарачы), і падкрэслена глыбакадумны стары канструктар хутчэй за ўсё выглядаюць парадыйна, бо і яны абмаляваны з дапамогай стэрэатыпных акцёрскіх прыёмаў.

Нестае **псіхалагічнай** тонкасці і пранікнёнасці сцэнам, у якіх раскрываюцца пачуцці галоўнага героя. Разрыў з жонкай, каханне да дзяўчыны, з якой ён сустрэўся выпадкова — гэта праілюстравана, а не раскрыта. Рэжысёр і аператары нібы спяшаюцца, падштурхоўваюць артыстаў прайсціся па адведзеных ім сцежках — і не застаецца ім часу, каб зазірнуць у душу людзей. Пра жонку Караткова мы даведваемся толькі тое, што яе завуць Люся, што яна лічыла Паўла няўдачнікам, а калі ён стаў «галоўным», зноў «не супраць» да яго вярнуцца. Артыстцы Л. Румянцавай нічога і не заставалася, як толькі дэманстраваць гэтыя «перамены ў настроях» дзяжурна-блакітнай істоты. Большыя магчымасці былі ў А. Дубровінай: яе Ірына, студэнтка медінстытута, якую пакахаў Павел, перажывае складаныя і супярэчлівыя пачуцці. Але малюнак створанага ёю вобраза таксама аднастайны. На жаль, актрыса ўсё робіць неяк прыблізна, нібы толькі **збіраючыся** сыграць папраўднаму. А мастацкі вобраз запамінаецца, як вядома, сваёй канкрэтнасцю. Для таго, каб мы паверылі ў каханне Паўла і Ірыны, патрэбен быў больш глыбокі эмацыянальны лад пачуццяў абоіх. Я не гавару тут, вядома, аб штучным «уцяпленні» персанажаў. Важней было б мастацкае **даследаванне** сэрцаў, у якіх жывуць высокія парыванні або, наадварот, нізкія (як у Люсі).

«Дзесятая частка шляху» — гэта кіно, канечне. Сярэдняе, шэрае, знаёмае. Няма ў ім нічога ад таго **чалавеказнаўства,** без якога мастацтва не ўзнімаецца вышэй пасрэднасці.

Без задавальнення пісала я гэтыя нататкі: зноў крытыка, заўвагі... Куды больш прыемна было б павітаць аўтараў з творчым поспехам, пажадаць гледачам прыемных уражанняў. Толькі, на жаль, няма на тое прычыны. Кінастудыі «Беларусьфільм» пакуль што яшчэ не ўдалося рашуча спыніць паток пасрэдных мастацкіх стужак. І ўсё ж будзем спадзявацца, што ён абарвецца радаснай падзеяй. Магчыма, яе прынясе і новы твор рэжысёра Ю. Дубровіна. Няхай фільм «Дзесятая частка шляху» стане не толькі для героя, але і для самога рэжысёра павучальным разбегам для сапраўды рашучага кроку ў свет вялікага мастацтва.

У майстэрнях мастакоў
ПАЛІТРА ГНЕВУ І АПТЫМІЗМУ

ЖЫВАПІСЕЦ Эдуард Куфко жыве і працуе ў Брэсце. Яго змястоўныя высокапрафесіянальныя палотны вядомы гледачам па абласных, рэспубліканскіх, усесаюзных мастацкіх выстаўках. Яны вядуць наша ўяўленне ў самую бездань трагедыі, перажытай у вайну чалавецтвам. Яны абуджаюць у нашай душы пачуццё невымернага гневу супраць нелюдзяў дваццатага стагоддзя — фашыстаў.

Некалі, перад Вялікай Айчыннай вайной, юнак, захоплены мастацтвам, улюбёны ў прыгажосць фарбаў зямлі, мабыць і думаць не думаў, што **такое** будзе яму, сталаму чалавеку і мастаку, трывожна і бесперастанна грукаць у сэрца...

Вогненныя рубяжы выпалілі глыбокі след у памяці, суровыя выпрабаванні вайны на свой капыл фарміравалі маладога мастака як чалавека і як творчую індывідуальнасць: адчутае, перажытае ў вайну стала галоўнай тэмай творчасці жывапісца.

Роздум аб тым, што не павінна паўтарыцца ў гісторыі чалавецтва, ярасны праклён фашызму — ва ўсіх яго асноўных карцінах. Унутраны пафас лепшых з іх трывала звязаны з нашым велічным, але суровым і трывожным часам: фашызм то тут, то там спрабуе зноў узняць галаву. Усё ў лепшых карцінах Эдуарда Куфко прайшло праз сэрца мастака — кожная інтанацыя ўзважана, вымерана, вынашана. Творы яго — поліфанічныя. У іх гучаць пратэст супраць фашызму, сцвярджэнне міру, сонца, святла, гімн вытрымцы, мужнасці сапраўднага чалавека, якога не здольны зламаць ніякія выпрабаванні. Што такое мужнасць і вытрымка — Эдуард Куфко ведае не з кніжак. Мабыць таму ў яго натхнёных, прасякнутых вялікай адказнасцю творах так арганічна зліліся грамадскае і асабістае...

На пачатку, скажам шчыра, не ўсё ўдавалася, не ўсё знаходзіла выйсце ў такіх вобразах, якія б задавальнялі мастака. Прайшлі гады напружаных пошукаў (у сярэдзіне пяцідзесятых Э. Куфко ўступіў у творчы калектыў мастакоў Брэста, на пачатку шасцідзесятых стаў членам Саюза мастакоў БССР), пакуль зажылі палотны, пакуль красамоўна і пераканаўча сталі гаварыць з гледачом створаныя ім вобразы...

«Не забудзем!», «Праклящце фашызму!», «Праўда», «Вызваленне» — так называюцца яго лепшыя палотны пра ўбачанае і перажытае. Не, у гэтых творах мастак не староннi назіральнік трагічных падзей вайны. Перш за ўсё ён палымяны публіцыст. Гнеў яго скіраваны супраць фашызму. Эмацыянальны напал яго палотнаў адрасаваны думцы, пачуццю, сумленню кожнага сучасніка. Гэты эмацыянальны напал—як заклік да пільнасці...

Вось карціна «Вызваленне».

...Нарэшце да вязняў фашысцкага канцлагера прыйшла доўгачаканая свабода. Яе вястун — савецкі салдат — расчыніў лагерную браму...

Мастак паказвае падзею ў момант яе найвышэйшага псіхалагічнага напружання. Як па-рознаму паводзяць сябе ўсе гэтыя людзі, вырваныя воінам-вызваліцелем літаральна з таго свету. Нялёгка, вельмі нялёгка расказаць пра шчасце застацца ў жывых, прайшоўшы такое пекла!.. Мастак дасканала передае адценні перажыванняў вызваленых вязняў. У іх вачах і абліччах — і радасць, што пашчасціла застацца жыць, і недавер да ўбачанага вось у гэты момант на свае вочы, і імклівы позірк у заўтрашняе — «а што далей?..»

Незвычайны змест карцін Эдуарда Куфко патрабуе і незвычайнага іх жывапіснага вырашэння. Бо героі яго кампазіцый — людзі-цені, у іх ледзь тлее пробліск жыцця, але не згас яшчэ прамень надзеі. Яны асуджаны на смерць, але не хочуць скарыцца.

Пранікнуць ва ўнутраны свет гэтых вязняў смерці — надзвычай складана. І якую ж цяжкую ношу ўсклаў на сябе мастак, рызыкнуўшы нанава перажыць гэты пякельны жах!.. І сапраўды, нават ты, глядач, жахаешся перад лёсам гэтых персанажаў. А колькі перажывае мастак, асэнсоўваючы вобразы, увасабляючы іх на палатне!..

Характэрна, што ў карцінах Эдуарда Куфко намёкам, умоўна даецца прастора, сілуэты лагерных баракаў, крэматорыяў, вытрыманыя ў змрочных шэра-рудых тонах. Уся ўвага—на людзях.

Аб'яднаныя адзінай праблематыкай, палотны мастака разнастайныя, кожнае мае самастойны сюжэт. У адных на першым плане — мужнасць вязняў, у другіх — гаснучы розум асуджаных, у трэціх —радасць вызвалення і сумненне, нарэшце — няскоранасць змагароў... І ўсё гэта мастак імкнецца спазнаць праз характары сваіх герояў. На ўсё глядзіць праз прызму свайго творчага зроку.

Уражвае партрэтны трыпціх «Антыфашысты», у якім мастак паказвае розных па характары і валявым патэнцыяле ўдзельнікаў лагернага падполля. Яны, гэтыя людзі, прайшлі праз усе жахі і не страцілі сваёй індывідуальнасці, свайго чалавечага гонару. Іх аб'ядноўвае магутнае пачуццё нянавісці да фашызму.

Эдуард Куфко — мастак вялікай грамадзянскай тэмы, яркага ўнутранага тэмпераменту і шырокага творчага дыяпазону. У яго работах няма шаблону, няма самапаўтораў. Заўсёды адчувальныя ў палотнах настойлівы творчы пошук, глыбокі, вынашаны ў душы аптымізм. Чалавек, які прайшоў праз жорсткія выпрабаванні, не страціў веры ў жыццё, радуецца кожнай светлай жыццёвай праяве.

І ў якім бы жанры ні працаваў Эдуард Куфко (партрэт або пейзаж, шматфігурная кампазіцыя з драматычным зместам або звычайны нацюрморт),— глядач адчувае цеплыню яго душы. Прыгажосць формы ён напаўняе жыццесцвярджальнай сілай.

Я сказаў — «звычайны нацюрморт»... Але ж нават нацюрморты нязменна выяўляюць тую рысу светаадчування мастака, якую я назваў «вынашаным у душы аптымізмам». Вось адзін з нацюрмортаў: на простым стале з дошак, на фоне шэрай сцяны стаіць тонкая вазачка з яркімі кветкамі. Іх усяго дзве — ярка-фіялетавая і ярка-жоўтая. Але якой чароўнасцю свецяцца яны на гэтым змрочным фоне!..

У плане характэрнага для творчасці Э. Куфко сімвалічнага абагульнення напісана і адна з апошніх яго работ —«Совы». Чатыры лупавокія сяброўкі сядзяць на жардзіне і з'едліва пазіраюць вялізнымі, круглымі, жоўтымі вачыма. І зноў-такі — ніводнай дэталі, якая адцягвала б увагу ад вядучага «матыву». З'едлівая іронія аўтара канцэнтруецца на галоўным — на выразе гэтых злых і зайздросных савіных вачэй, якія так нагадваюць вочы паасобных прадстаўнікоў «роду чалавечага»...

Я з задавальненнем гляджу на яго карціны «Восень», «Персідскія гваздзікі», «Астры» і іншыя.

Нярэдка мастак вяртаецца да сваіх ранейшых кампазіцый, перапрацоўвае іх, стварае варыянты. Вось і параўнаўча нядаўна я пазнаёміўся з новым варыянтам яго карціны «Асвенцім». Трагізм лёсу вязняў-жанчын. Гаварыць пра карціну, мне здаецца, зарана, хоць яна нават экспанавалася на абласной мастацкай выстаўцы. Мастак аддаў працы над ёю тры гады, але сама тэма настолькі ёмістая і настолькі складаная, што пошук, як мне здаецца, будзе прадоўжаны.

Новыя творы Куфко... Над чым ён працуе?.. Шмат над чым. Ёсць акрэсленыя творчыя планы. Ёсць задумы. Ёсць пачатыя работы. Пра тэмы іх і пра сюжэты гаварыць пакуль што не буду. Абмяжуюся тым, што адзначу: гледачы яшчэ раз пераканаюцца, калі ўбачаць іх, што ў Эдуарда Куфко востры мастакоўскі зрок, тэмпераментная трактоўка вобраза, абагульнены пастозны мазок, своеасаблівая каларыстычная палітра. А галоўнае—у яго чулая душа мастака, улюбёнага ў прыгажосць фарбаў свету, гнеўная душа грамадзяніна, які гатоў аддаць жыццё, каб гэтай прыгажосці свету ніколі болей не пагражаў фашызм.

У Эдуарда Куфко — пільная душа чалавека, які самую мірную ў свеце прафесію мастака прысвяціў палымянаму выкрыццю самай небяспечнай на свеце чумы — карычневай...

Аркадзь СУРСКІ.

Брэст.

НА ВЫПАДАК СІГНАЛУ ТРЫВОГІ

КУЛЬТАСВЕТУСТАНОВЫ ПРАПАГАНДУЮЦЬ ВЕДЫ ПА ГРАМАДЗЯНСКАЙ АБАРОНЕ

У пашырэнні ведаў па грамадзянскай абароне важная роля належыць установам культуры. У нас, на Гомельшчыне, у гэтым напрамку праведзена пэўная работа.

Цікава і разнастайна праводзяцца масавыя мерапрыемствы па прапагандзе ведаў грамадзянскай абароны ў Ярэмінскім і Пакалюбіцкім сельскіх дамах культуры, Пясочна-Будскім і Чкалаўскім сельскіх клубах. Так, напрыклад, у Ярэмінскім сельскім Доме культуры (дырэктар А. Калачова) амаль штомесяц праводзяцца вечары, дзе перад сельскімі працаўнікамі выступаюць работнікі грамадзянскай абароны, ДТСААФ, ветэраны Вялікай Айчыннай вайны. Пры клубе арганізаваны кіналекторый, створана выстаўка «Абарона ад сродкаў масавага паражэння». Бібліятэка гэтага Дома культуры арганізавала некалькі канферэнцый чытачоў, вечары пытанняў і адказаў, прысвечаныя ваенна-патрыятычнаму выхаванню.

Ва ўстановах культуры Лельчыцкага раёна да гэтай работы прыцягнены шырокі актыў афіцэраў запасу, ветэранаў вайны, работнікі райваенкамата. Толькі ў культасветустановах раёна прачытана 75 лекцый і дакладаў, праведзена 50 гутарак, 15 вечароў пытанняў і адказаў па грамадзянскай абароне.

У Гомельскім парку культуры і адпачынку імя Луначарскага на летняй эстрадзе былі праведзены 3 тэматычныя вечары пад дэвізам «Што трэба ведаць насельніцтву па грамадзянскай абароне». Перад працоўнымі выступілі работнікі абласнога штаба грамадзянскай абароны, абкома ДТСААФ, якія адказалі на пытанні наведвальнікаў парку.

Шырока выкарыстоўваецца тут і дэманстрацыя тэматычных кінафільмаў, у якіх расказваецца пра спосабы і сродкі абароны ад зброі масавага знішчэння, па радыё парку перадаюцца гутаркі з цыкла «Гэта павінен ведаць кожны».

Разам з Палацам піянераў парк правёў 2-дзённую ваенна-спартыўную гульню «Зарніца», у якой прыняло ўдзел 400 школьнікаў. 9 мая ў дзень Перамогі былі падведзены вынікі гульні і на плошчы імя У. І. Леніна адбыўся парад піянерскіх дружын, якія прымалі ў ёй удзел.

У большасці бібліятэк аформлены стэнды, кніжныя выстаўкі і паліцы з матэрыяламі па грамадзянскай абароне. Кніжныя выстаўкі дапоўнены рэкамендацыйнымі спісамі літаратуры. У Рагачоўскім раёне арганізаваны бібліятэчкі-перасоўкі літаратуры па грамадзянскай абароне ў школах.

У бібліятэках Веткаўскага раёна аформлены кніжныя выстаўкі: «Грамадзянская абарона СССР», «Абарона насельніцтва ад сродкаў масавага паражэння», «Што трэба ведаць пра грамадзянскую абарону», ёсць папкі з падборам матэрыялаў перыядычнага друку.

У радзе месц былі праведзены канферэнцыі чытачоў па кнізе В. Чуйкова «Удасканальваць і ўмацоўваць грамадзянскую абарону», вечары пытанняў і адказаў на тэму «Калі прагучыць сігнал трывогі», бібліяграфічныя агляды літаратуры пад дэвізам «Грамадзянская абарона — усенародная справа».

Асабліва эфектыўна праводзіцца работа па прапагандзе ведаў грамадзянскай абароны ў Рэчкаўскай (заг. А. Якушкін), Неглюбскай (заг. В. Коласава), Сяліцкай (заг. Н. Новікава) і іншых сельскіх бібліятэках.

Вядома, было б зарана гаварыць, што ўсё ў нас у прапагандзе ваенных ведаў добра. Там-сям да гэтай справы ставяцца фармальна, абыякава. Некаторыя аддзелы культуры не ажыццяўляюць кантроль за выкананнем запланаваных мерапрыемстваў па прапагандзе ведаў грамадзянскай абароны. У радзе месц не наладжана цесная сувязь са штабамі грамадзянскай абароны, ветэранамі вайны.

Цяпер намаганні абласнога ўпраўлення культуры накіраваны на ліквідацыю гэтых недахопаў. Паспрабуем зрабіць кожны асяродак культуры цэнтрам ваенна-патрыятычнага выхавання насельніцтва. Гэта будзе нашым укладам у павышэнне абароназдольнасці Радзімы.

Э. ГЛАДКОВІЧ,
начальнік Гомельскага абласнога ўпраўлення культуры.

НЕ МУЗЕЙ — ЖЫЛЫ ДОМ...

ПАГАДЗІЦЕСЯ, што дом, які вы бачыце на здымку, — незвычайны. Такіх сустракаем не багата. Адмысловая і разнастайная разьба, роспіс яркімі, маляўнічымі фарбамі — усё пасуе зялёным прысадам.

Гаспадар гэтага дома ў горадзе Ветка на Гомельшчыне, — мастак-самавучка Хведар Шкляроў. Усё аздабленне ён стварыў сам.

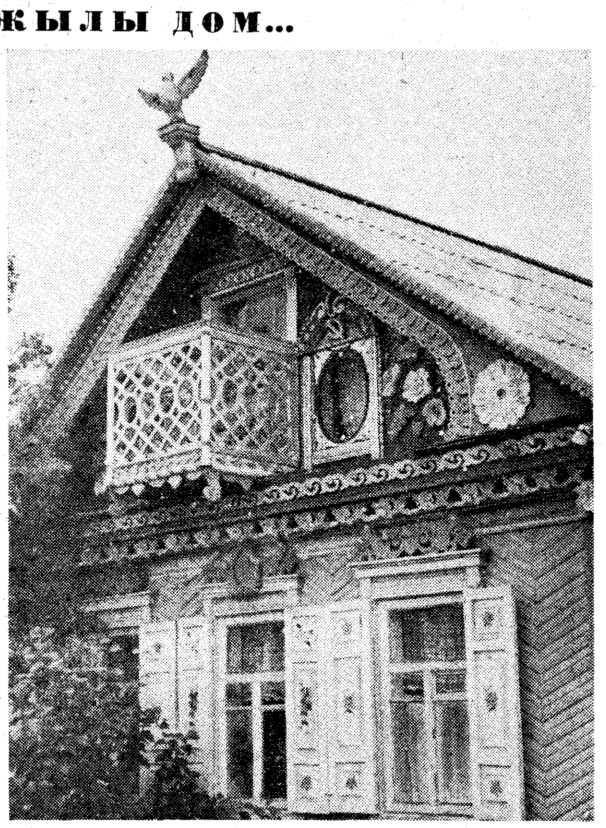
А ўнутры гэты дом — не менш цікавы. Тут захоўваюцца творы жывапісу, цікавы збор кніг па выяўленчым мастацтве. Ну, няйначай, сапраўдны музей!..

...Яшчэ ў дзяцінстве захапіўся жывапісам Хведар Шкляроў. Працаваў мулярам, маляром, цясляры і сталяры, быў тынкоўшчыкам, а ў вольны час то пісаў пейзажы маслам, то выразаў з дрэва птушак, звяроў, арнаменты.

Творы Хведара Шклярова не раз паказваліся на абласных і рэспубліканскіх выстаўках твораў самадзейных мастакоў, двойчы — на усесаюзных выстаўках. Многія работы адзначаны прэміямі.

Цяпер Хведар Рыгоравіч працуе мастаком на веткаўскай ткацкай фабрыцы. Распрацаваў некалькі ўзораў тканін паводле народных матываў. У аснове гэтых узораў славутыя арнаменты мясцовых народных умельцаў.

Жыхары Веткі часта бачаць Хведара Шклярова, калі ён выходзіць з эцюднікам у горад і яго ваколіцы, піша там эцюды, узбагачае свой «жывапісны фонд».

Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

Чалавек і прырода

МАЛЕННЕ АБ ЖЫЦЦІ

МАНАЛОГ ДРЭВА

Я — дрэва, адно з тысяч дрэў, што растуць у нашым горадзе...

Я — дрэва і, вядома, не ўмею гаварыць. Але калі чалавек уважліва прыгледзіцца да мяне, прыслухаецца да шолаху майго лісця, я думаю, ён зразумее мяне.

За маё нядоўгае жыццё мне давялося нямала пабачыць.

Памятаю, як мяне садзілі — якое гэта было свята! Я буду расці ў сталіцы, у самым цэнтры яе — на Прывакзальнай плошчы Мінска, у горадзе юным і прыгожым, я буду прыносіць радасць людзям, якія перажылі цяжкую вайну...

І я моцна ўхапілася карэннямі за камяністую глебу, прапахлую дымам і порахам.

Аднойчы, я тады ледзь-ледзь акрыяла, да мяне прыпалі некалькі хлапчукоў. Яны вярталіся з піянерскага лагера, чакалі аўтобуса і вырашылі адпачыць у цяню майго яшчэ кволага лісця. Я з усіх сіл напружыла свае мускулы і старалася не сагнуцца, вытрымаць, няхай, думаю, абапіраюцца — яны ж стаміліся. Потым яны пайшлі, а я доўга адчувала на ствале цяпло іх плеч.

Мне раслося нядрэнна. Карэнні мае памацнелі, галіны наліліся сокам. Я выцягнулася і мне стала добра відаць уся плошча. Прыходзілі і адыходзілі паязды, разбягаліся ў розныя канцы горада таксі, тралейбусы і аўтобусы.

А міма ішлі людзі. Шчаслівыя і не зусім шчаслівыя, сталыя, з біяграфіямі насычанымі, поўныя дзейнасці і актыўчасці і маладыя, жыццё якіх вымяралася годам нараджэння і датай паступлення ў школу ці інстытут.

Чым я было для іх? Зялёным імгненнем, якое прамільгнула перад вачыма? Вешкай, да якой трэба данесці цяжкі чамадан, а там ужо блізка?..

Неяк я пачула, як хлопец сказаў дзяўчыне: «Глядзі, якое шыкоўнае!» Яны спыніліся і доўга стаялі, узняўшы галовы, а я ціха шапацела лісцем, якое пераліваласа на сонцы, нібы сатканае з атласу.

Я і сапраўды стала прыгожым. Мой карычневы, ледзь шурпаты ствол стройна выцягнуўся ўгору і надзейна трымаў пышную крону, пад якой людзі знаходзілі лагодную прахалоду.

Ішоў час, і я закахалася. У ліпку, што непрыкметна вырасла побач, расквітнела і стала пышнай, гордай прыгажуняй. Мы ўжо дацягваліся адно да аднаго галінкамі, а хутка і кроны нашы перапляліся. Унізе ў цяню збіраліся людзі на дэманстрацыі і прыстаўлялі да нас сцягі і транспаранты. А часам... Часам, зусім позна, калі горад засынаў і на вуліцах чуліся крокі толькі адзінокіх праходжых, каля нас спыняліся закаханыя. Ах, якія гэта былі цудоўныя хвіліны! Колькі ўзрушаных слоў кахання давялося пачуць мне! Раней я такіх слоў не ведала. Мне наогул падабаецца чалавечая гаворка, чалавечы голас, які падобны на гукі ўсіх музычных інструментаў.

Здаралася, што ствол мой абдымаў п'яны, і тады на мяне патыхала перагарам, рабілася цяжка, і калі б я магло, дык, відаць, самлела. Хаця п'яныя таксама бываюць розныя: смешныя, вясёлыя, дурнаватыя, злыя... Неяк адзін звярнуўся да мяне:

— Ну, што ты прывязалася да гэтага месца, пойдзем, — сказаў ён і стаў цягнуць мяне. — Не хочаш, думаеш, што я п'яны, кончаны чалавек?

Ён правёў рукой па ствале.

— Гэта праўда. Але я і вельмі адзінокі чалавек. Ведаеш, чаму я адзінокі? Не ведаеш. Некалі я быў малады і вельмі дужы, і мне здавалася, што ўвесь свет належыць мне. Я пакінуў адну жанчыну і пайшоў да другой; паехаў у адпачынак, калі ў сябра былі непрыемнасці; я не прыйшоў на пахаванне чалавека, з якім працаваў побач... А цяпер вось прыйшла расплата. Разумееш?.. Хто ведае, можа яшчэ што-небудзь удасца ў жыцці...

І ён пайшоў адзін некуды ў цемру. Магчыма, ён нават і не быў п'яны.

За маё жыццё на Прывакзальнай плошчы мне давялося пабачыць шмат чаго.

Аднойчы недалёка ад мяне і ад маёй сяброўкі-ліпкі паставілі будку, на якой было напісана «Тэатральная каса». Я ведала пра ўсе спектаклі і канцэрты ў горадзе. Мне падабалася, што людзі, ледзь сышоўшы з поезда, падыходзілі да касы і куплялі білеты. Мне падабалася, як касірка грунтоўна тлумачыла ім, што трэба паглядзець у першую чаргу. Чырвоныя, жоўтыя, сінія афішы вельмі маляўніча спалучаліся з маёй зялёнай.

Так бы расці мне і расці!..

Бяда надышла нечакана. Яна з'явілася ў выглядзе вялізнай бочкі з кароткім надпісам «Піва». Спачатку прыйшлі нейкія людзі, упадабалі месца ў цяню паміж мной і маёй сяброўкай-ліпкай, потым машына прывезла бочку, і адразу ж каля яе выстраілася чарга. Мужчыны бралі вялікія кубкі залацістага напітку, здувалі пену і пілі. Зноў налівалі і зноў пілі... Так паўтаралася шмат разоў. А рэшткі лілі пад мяне.

І так штодзень. А піва ж пілі сотні людзей. Бруднае азярцо стаяла цяпер вакол мяне заўсёды. Туды кідалі паперу ад марожанага і цукерак, абгрызеную воблу, сланечнікавае шалупінне. Тое ж напаткала і маю сяброўку-ліпку. Трагічны лёс і іншых дрэў — нашых суседзяў. Іх ямкі затоптваюць дзесяткі ног, якія праходзяць па Прывакзальнай плошчы. Кажуць, каб лепш расло дрэва, каб глеба заўсёды была рыхлай, каб лягчэй праходзілі да карэнняў паветра і вільгаць, вакол ствала кладуць ажурныя металічныя краты. Але ў нас чамусьці іх няма. Забылі, мабыць, і абсталяваць месца, дзе п'юць піва. А шкада. Гэты залацісты напітак, здаецца, добра наталяе людскую смагу, а нас, дрэвы, атручвае.

Людзі называюць нас сваімі зялёнымі сябрамі. Дык жа з сябрамі трэба па-сяброўску. А наша жыццё стала невыносным. Уся мая пастава стала самотнай. Ужо ніхто не падыходзіць да мяне, каб адпачыць у цяню. Галінкі мае сагнуліся, лісце пажоўкла ў самы разгар лета. Я гляджу на ліпку і з жахам прыкмячаю, што і яна змізарнела.

Дні стаяць гарачыя, чэргі за півам усё павялічваюцца. Ля «маёй» бочкі і ля бочак, што стаяць на іншых вуліцах, у іншых раёнах горада. І ці толькі ад гэтага нам небяспека?.. Чым усё гэта скончыцца?..

Я дрэва — адно з тысяч дрэў у нашым горадзе. Прашу вас, людзі: памажыце!

Маналог пачула і запісала
І. ПІСЬМЕННАЯ.

НА ПАЭТЫЧНАЙ ПАВЕРЦЫ — УЗЛЁТАЎЦЫ

Літаратурнае аб'яднанне «Узлёт» было заснавана пры шматтыражцы «Беларускі універсітэт» у 1964 годзе. З той пары ўзлётаўцы паспелі выдаць два зборнікі сваіх вершаў — «Узлёт» (1965) і «Натхненне» (1967), падрыхтавалі да друку трэці — «Прысяга». Ужо многія з тых, чые першыя падборкі друкаваліся ў зборніках узлётаўцаў, сталі аўтарамі ўласных асобных кніг — Р. Семашкевіч, М. Маляўка, Хв. Чэрня, М. Дукса, К. Камейша і інш. У гэтым годзе выходзіць першая кніга вершаў Ю. Голуба, падрыхтавалі свае першыя зборнікі Ж. Янішчыц, А. Казловіч, С. Законнікаў, М. Губернатараў. Прозвішчы гэтыя, бадай, ужо знаёмы шырокаму чытачу. Менш або зусім невядомы пакуль што тыя ўзлётаўцы, каго прадстаўляе сённяшняя падборка. Лена Руцкая, Ала Панкратава, Генадзь Пашкоў, Хвёдар Бандаровіч, Віктар Саханькоў, Мікола Горба — студэнты, чые вершы дастаткова вядомы ўжо на філфаку і журфаку, дзе маладыя паэты вучацца. Думаецца, што іх вершы знойдуць свой водгук і ў больш шырокага чытача.

Алег ЛОЙКА.

Хведар БАНДАРОВІЧ

■ ■ ■

Усё меней крохкіх крокаў да зямлі
І ноч раскінула нямыя крылы.
А ранкам сонца раскуе заліў
І будуць біць аб нізкі бераг крыгі.
Ды крокі па усёй зямлі гучаць.
Стары свет азіраецца пужліва.
Расія лічыць крокі Ільіча
Па тонкім лёдзе Фінскага заліва.

Лена РУЦКАЯ

ЗОРНЫ КАМЕНЬ

Даль блакітнымі вачамі
Паглядае з-за ракі.
Я шукаю зорны камень.
Адкажыце, ёсць такі!

Мо няма такога цуда,
Мо прыдумала сама!
Ды шукаць ўсё-роўна буду,
Хай сабе яго й няма!..

■ ■ ■

Бываюць чорныя хвіліны,
Калі здаецца, што жыццё,
Як дрэваў зломленых галіны,
Як адшумелае трысцё.

Бываюць светлыя хвіліны,
Калі ад радасці сваёй
Цябе ірве ў палёт арліны
Услед за ранішняй зарой.

І ёсць без колеру хвіліны,
Калі цябе жыццё вязе,
Нібыта човен азярынны,
Што ні калоціць, ні трасе.

Не страшны дзень у чорнай скрусе,
Бо будзе светлы не адзін.
Я больш за ўсё ў жыцці баюся
Пустых, бясколерных хвілін.

Ала ПАНКРАТАВА

■ ■ ■

Як добра дамоў на пабыўку
прыехаць!..
Я голас сястрынін пазнаю па смеху,
Напару з якім б'е званец у званочкі
Ад ранняга ранку да позняе ночкі.
Азёры і пушчы! Ну як вам жывецца!
«Жывецца!..» — як брат, рэха мне
адзавецца.
Па вас сумавала ў растанні, вядома,
А сёння я з вамі, а сёння — я дома.
І плёсаў ігранне, бароў маіх гоман
Ніколі ў жыцці не аддам я, нікому.

Віктар САХАНЬКОЎ

БЛАКІТНЫ РАНАК

Густы алешнік таямнічы
Рачулку ціхую спавіў.
І ты, нібы русалка, клічаш
Мяне ў рамонкавы разліў.

Смяешся ты, смяецца сонца,
Смяецца светлы далягляд.
І поўны шчасцем я бясконца,
Няма ні цяжкасцей, ні страт.

Яшчэ я ўвесь, як сад вясновы,
Усё наперадзе ў мяне.
І верыш кожнаму на слова,
Як сонцу клёны
па вясне.

Мікола ДЗЕМІДОВІЧ

ЛІВЕНЬ

Ад спякоты ў засенях ліпень
Усе і рухі і гукі схаваў...
Раптам сёння абрушыўся лівень
На мяне, на сцяблінкі траў.
Я бягу басанож па прасёлку.
Клёны ў прыгаршчы сыплюць расу.
На плячы у мяне — вясёлка,
У руках — пырскі сонца нясу.
Гром упарты пабурквае марна:
Можа ведае ён, можа не,
Колькі радасці выліў з хмары
Дрэвам, травам,
прамокламу мне.

Мікола ГОРБА

■ ■ ■

Разбіўся келіх. Не бяда.
Кажуць на шчасце. Ды толькі
Са смуткам гляджу на асколкі —
Мне келіха так шкада.
Здаецца, нават злажыў бы,
Каб мог.
Бо ён цяпло тваіх вуснаў бярог.

Генадзь ПАШКОЎ

■ ■ ■

І не так ужо гэта проста
Быць заўсёды самім сабой.
Напахісным стаяць, як сосны,
У сям'і згуртаванай адной.

Мы зямныя.
Не звярхістоты.
І нас кружыць ад шчасця хмель,
Можа гэта і не істотна,
Што
ўразаемся часам у мель.
Толькі ж прагнуць крылы узлёту.
Шлях — ад пошуку
да адкрыцця,
У ім —
гарачы
і неабходны
Найвялікшы агонь
жыцця.

Рыгор Ігнаценка

ЗЯЛЁНАЕ РЭХА

АБРАЗКІ

ШЫШКІ І ЛІСЦЕ

На лясной дарозе ляжаць сухія сасновыя шышкі. Падвода праедзе, машына пройдзе — незадаволена трашчаць пад коламі.

Ведаюць шышкі сабе цану. З кожнай шышкі вясной па дзесятку і болей сямян вылецела. З кожнага па вялізнай мачтавай сасне можа вырасці. А з насення толькі адной такой шышкі — цэлы барок можа зашумець на ветры.

Вось таму шышкі, зрабіўшы сваё, зараз і ляжаць на бойкай дарозе — ва ўсіх на відавоку.

А з лісцем, якое без пары аблятае летам, зусім іншае адбываецца. Быццам адчуваючы сваю непатрэбнасць, яно не любіць вачэй. Таму летні ліст ападае з дрэў таропка: неяк бачком праслізгне праз дарогу і тут жа ў зялёную траву зашыецца.

ЛЯСНАЯ АРКА

Дрэвы ў лесе жывуць адной сям'ёй. Старэйшыя ахоўваюць малодшых, каб яны дружна цягнуліся зялёнымі галінкамі да сонца і святла. Калі ж разгуляецца бура, усе дрэвы — старыя і малыя — цесна сплятаюцца галінамі і самааддана змагаюцца з непагаддзю. У гэтым адзінстве — сіла і непераможнасць лесу.

Але аднойчы ноччу падняўся асабліва моцны вецер. Ён адарваў ад сяброўак адну маладую бярозку і кінуў яе цераз сцежку. Тонкае дрэўца дакранулася зялёнай макаўкай да зямлі, паднялося крыху, ды сіл не хапіла — так і засталося стаяць, нахіліўшыся над сцежкай.

Раніцой ішоў па сцежцы стары лось. Убачыў наперадзе сагнутую бярозку і спыніўся. Многа разоў ён праходзіў гэтай сцежкай, але бярозкі ніколі не бачыў. Доўга ўглядаўся лось у жывую арку, трывожна раздуваючы ноздры. Нарэшце, злосна матнуўшы рагатай галавой, ступіў са сцежкі і абышоў падазронае месца.

Шэры заяц прабягаў гэтым месцам. Перад самай бярозкай ён таксама спыніўся. Насцярожана павёў сюды-туды доўгімі вушамі і таксама не пайшоў пад бярозку. Абышоў бокам — так бяспечней.

І лісічка-хітрычка не адважылася пад ляснoй аркай прайсці. І яна, рыжая кумка, круг зрабіла.

Доўга ўсё лясное насельніцтва абыходзіла нахіленую бярозку. Толькі начная ластаўка-ляляк засталася вернай сваім паветраным маршрутам. Носячыся месячнымі начамі над лесам, яна складвала крылы і гулліва ныпала пад зялёную арку на сцежцы.

ЛУЗГАНЦЫ

Арэшніку ў нашым Калітнянскім лесе няшмат. Спецыяльна ў арэхі ніхто з дарослых у вёсцы не ходзіць. Якія ж дзе ў іншы год і завяжуцца, дык іх заўчасна, не даўшы паспець, абарвуць хлапчукі, ходзячы ў ягады і грыбы.

І ўсё ж, нягледзячы на гэта, я часта прыходжу дадому з лузганцамі ў кішэнях.

Хлапчукі, як вядома, усё ўгору дзяруцца. Кожную галінку вачыма прамацаюць, а то і скрозь пальцы прапусцяць. І ні аднаго арэха, вядома, на верхніх галінках не застанецца. А вось на ніжніх, самых тонкіх малалістых, непрыкметных на першы погляд, і паспяваюць лузганцы. Але чаму лузганцы, спытаецеся? Ды таму, што калі ў канцы лета падымаеш такую кволую галінку і дакранаешся пальцамі да арэхаў на ёй, то яны тут жа вылузнуцца са сваіх гнёздаў прама вам у далонь.

Такімі спелымі арэхамі-лузганцамі, якія вісяць на галінках, а таксама тымі, якія ўжо асыпаліся, і запасаюцца на зіму вавёркі.

Варта мне толькі, збіраючы позпія грыбы, сустрэць у лесе куст арэшніка, як абавязкова знайду дзесятак-другі лузганцоў. Жоўценькіх такіх, быццам з медзі адлітых, з салодкім ядром.

АЛЕНУШКА. Фотаэцюд А. ГЛІНСКАГА.

З пошты ЛіМа

БЕЛАЯ КАЛОНА Ў БАРЫ

Мястэчка Лявонпаль раскінулася на заходнім беразе Дзвіны. З трох бакоў яго акружае меднастволы, звонкі бор. Гэта адно са старажытных паселішчаў Міёршчыны.

Цікавы ў мястэчку будынак, дзе размешчана зараз школа. Гэта — былы панскі палац, а пазней — касцёл. Навокал камяніцы — прыгожы парк.

А за кіламетр ад мястэчка, па дарозе на Грудзінава, ля самага берагу ручая Каменка, на паляне стаіць вось гэтая калона. Узведзена яна, як кажуць мясцовыя старажылы, яшчэ пры прыгоне. І стаяў гэты помнік у гонар паўстання Тадэвуша Касцюшкі якраз пасярод вёскі, што называлася калісьці Чурылавічамі.

Прайшла нейкая сотня гадоў. Паселішча стала называцца Лявонавым полем, Лявонпалем, і «сышло» з ранейшага месца. Помнік, што звязаны з імем Тадэвуша Касцюшкі, ураджэнца Беларусі, апынуўся ў бары. Гэта белая калона на чатырохгранным пастаменце ў рост чалавека. Войны крыху папсавалі помнік, на ім відаць сляды куляў. Час сцёр і надпісы ў нішах.

Зараз некаторыя сосны перараслі калону, з-за зарасніку яна не праглядаецца з дарогі. Але пры некаторай увазе мясцовых улад і краязнаўцаў помнік можа «стаць у строй», працаваць на патрыятычнае выхаванне сучаснікаў.

Сяргей ПАНІЗНІК.

А Ў МУЗЕІ НЕ ТРАПІЛА...

У гонар 50-годдзя БССР былі выраблены спецыяльныя значкі і жэтоны, выпушчаны плакаты, альбомы, паштоўкі, маркі, запалкавыя этыкеткі і да т. п. Аднак толькі вельмі малая частка гэтай прадукцыі трапіла ў музеі нашай рэспублікі, хоць у іх павінны захоўвацца ўсе помнікі матэрыяльнай культуры, усякага роду юбілейныя матэрыялы.

Пра большасць юбілейнай «прадукцыі», асабліва пра такія шматтыражныя выданні, як плакаты, паштоўкі або канверты, многія музеі наогул не ведалі, і бо перыферыі яны не дайшлі. Што ж да такіх экспанатаў, як памятныя медалі, дык наогул невядома, як іх можна атрымаць і куды трэба для гэтага звяртацца.

Думаецца, што адпаведныя ўпраўленні Міністэрства культуры БССР маглі б у той ці іншай форме цэнтралізавана забяспечваць усе музеі рэспублікі наборамі юбілейных памятак. А то ўжо даводзіцца некаторыя рэчы набываць у прыватнікаў.

А. МАРТЫНАЎ,
дырэктар Кобрынскага музея імя Суворава.

ХТО ВЫПУСЦІЎ ГЭТЫЯ ЖЭТОНЫ?

У «Літаратуры і мастацтве» 10 студзеня гэтага года была апублікавана нататка «Цікавая знаходка», у якой расказвалася пра знойдзены медаль, на якім выбіты радкі са славутага паслання Пушкіна Чаадаеву.

Аб аналагічных знаходках у Віцебску паведамлялася ў часопісе «Беларусь» у 1960 годзе.

Таварышы памыляюцца — гэта не медалі, а памятныя жэтоны. У мяне захоўваўся такі ж бронзавы жэтон, знойдзены ў 1957 годзе ў вёсцы Лудчыцы Быхаўскага раёна (потым я перадаў гэты жэтон у Магілёўскі абласны краязнаўчы музей).

На ліцавым баку жэтона — тры фігуры. У цэнтры — жанчына, якая, мабыць, сімвалізуе Расію. У руках яна трымае разгорнуты сцяг, на якім напісана «Своб. Рос». Справа ад яе — фігура салдата са стрэльбаю. Злева — каваль падняў молат, каб разбіць ланцугі.

На адваротным баку жэтона словы з паслання А. С. Пушкіна Чаадаеву.

Калі параўнаць радкі на жэтоне з адпаведнымі радкамі верша ў літаратурных выданнях, выявіцца разыходжанне. Так, на жэтоне слова «Звѣзда» заменена словам «Заря». На жэтоне чытаем — «напишет наши имена», а ў друкаваным выданні — «напишут».

Калі ўважліва прыглядзецца да тэксту на жэтоне, дык можна заўважыць, што коскі пастаўлены, як кажуць, задам наперад.

Відаць, так атрымалася ад спешкі — жэтоны ж выраблялiся нелегальна.

Хто, калі выпусціў іх — дагэтуль невядома. Хацелася б знаць думку спецыялістаў.

Д. АБРАМОВІЧ.
Быхаўскі раён.

Выйшлі з друку

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

Уладзімір Караткевіч. Мая Іліяда. Вершы. Мастак В. Басалыга. 1969 г. Тыраж 3000 экз. 192 стар. Цана 85 кап.

Генры Лангфэла. Спеў аб Гаяваце. Пераклад з англійскай Аркадзя Куляшова. Мастак Г. Паплаўскі. 1969 г. Тыраж 1800 экз. 224 стар. Цана 60 кап.

М. Ю. Лермантаў. Выбраная паэзія. У перакладах А. Куляшова. Мастак А. Дземарын. 1969 г. Тыраж 2000 экз. 160 стар. Цана 50 кап.

Лірычныя песні. Мастацкай самадзейнасці. 1969 г. Тыраж 8500 экз. 64 стар. Цана 40 кап.

Аркадзь Чарнышэвіч. Складанец. Апавяданні. Мастак В. Бароўка. 1969 г. Тыраж 10500 экз. 120 стар. Цана 15 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «НАРОДНАЯ АСВЕТА»

Кузьма Чорны. Альбом - выстаўка ў школе. Складальнік І. Кудраўцаў. 1969 г. Тыраж 8000 экз. Цана 52 кап.

І. Разет. Што такое эўрыстыка. Вокладка мастака М. Яўменава. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 29000 экз. 120 стар. Цана 13 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «НАВУКА І ТЭХНІКА»

В. Зайцаў. Паміж Львом і Драконам. Дуброўніцкае Адраджэнне і эпічная паэма Івана Гундуліча «Осман». Мастак Л. Усачоў. 1969 г. Тыраж 1500 экз. 164 стар. Цана 71 кап.

Юлія Чурко. Беларускі сцэнічны танец. Мастак Л. Чурко. На рускай мове. 1969 г. Тыраж 1100 экз. 136 стар. Цана 81 кап.

Ю. Шабанаў. Праблемы савецкай сацыялістычнай дэмакратыі ў перыяд будаўніцтва камунізма. 1969 г. Тыраж 1100 экз. 276 стар. Цана 1 руб. 05 кап.

Чытаю кнігу таварыша

КАБ НЕ СПЕХ ДЫ ЯШЧЭ СЁЕ-ТОЕ...

Павел МІСЬКО

НЕ ВЕЛЬМІ балуюць чытача нашы пісьменнікі нарысамі. Жанр гэты лічыцца чамусьці несур'ёзным, няўдзячным, нават нечым такім, што нібыта прыніжае годнасць пісьменніка. А між тым сапраўдны нарыс часта дае чытачу больш спажывы для душы і для розуму, чым іншая аповесць альбо раман.

І ўсё ж, паўтараю, нарыс рэдка з'яўляецца акрасай нашай перыёдыкі і яшчэ радзей выходзіць асобнымі кніжкамі. Таму кожную новую рэч у гэтым жанры пачынаеш чытаць з міжвольнай павагай да аўтара.

З такім пачуццём браў я ў рукі і зборнік нарысаў «Мае заводчыкі» Валянціна Мысліўца — аўтара, якога паспеў ужо хто-ніхто ахрысціць «сучасным песняром рабочай тэмы ў беларускай літаратуры».

Якія ж пласты жыцця рабочага класа ён узрушвае? Ці будзе прыемна і мне пазнаёміцца з яго «сябрамі-таварышамі», з «хлопцамі-равеснікамі», з якімі аўтар таптаў «блізка шасці гадоў заводскія сцяжынкі»?

У кніжку ўключаны два нарысы — «Сябры-таварышы» і «Жывуць хлопцы-равеснікі». Многія іх старонкі напісаны дынамічна, мускуліста і чытаюцца з цікавасцю. Па-добраму зайздросціш аўтару, калі бачыш, што матэрыял ён ведае не ўпрыгляпку, не з карэспандэнцкага наскоку, што ён любіць сваіх заводчыкаў, «гэтых працавітых і сціплых людзей, якія так цесна звязаны з самай складанай, даўняй і нялёгкай работаю, якія гуляюць у даміно і гадуюць дзяцей, умеюць без пазыкі дажыць ад авансу да палучкі!» Прыемна, калі заўважаеш, што аўтар адкрывае ў чалавеку «новае, яшчэ невядомае дагэтуль», — адкрывае і для сябе, і для чытача.

Спакойны, ураўнаважаны, «не начальнік, але слухаюцца хлопцы» — камсорг цэха Коля Ламака. Ён і таварышу бескарысліва паможа, і памяркуе-папрыкідвае, што б гэта зрабіць, каб і ў суседзяў-ліцейшчыкаў менш браку было. Да ўсяго аказваецца, што гэты дзелавы, заклапочаны чалавек любіць слухаць птушак і тонка разбіраецца ў іх спевах. Валодзя Каваленка, звычайны мадэльшчык — яшчэ і здольны мастак. Слесар Барыс Цясленка, нягледзячы на свае сівыя скроні, з маладым задорам вучыцца ў тэхнікуме, да самазабыцця любіць чытаць, лавіць рыбу. Настойліва ідзе ад поспеху да поспеху дэпутат, кіраўнік брыгады камуністычнай працы Валодзя Сурмачэўскі, але... не любіць сімфанічнай музыкі. Пажартавалі раз хлопцы, паслалі ад яго імя заяўку ў радыё на сімфонію, дык «стукаў кулаком і плявяўся ад злосці брыгадзір». Гэта — з першага нарыса.

Больш-менш цэласнае ўяўленне складаецца і аб героях другога нарыса — «Жывуць хлопцы-равеснікі». У Міхася Руця, хоць і падобнага нечым да Валодзі Сурмачэўскага, свой почырк у жыцці і рабоце. Разнапланавыя, часам складана-супярэчлівыя характары ў Івана Дручка, Ваські Булака, Адама Лісневіча. Выпісаны яны старанна, хоць і неаднолькава ярка і роўна.

Але...

Пры ўсіх дадатных якасцях першы нарыс здаўся мне фрагментарным, падобным на расцягнуты выпадковымі фактамі і дэталямі рэпартаж. Рабаціла ў вачах ад мноства герояў, галоўных і другарадных, нялёгка было шукаць і сюжэтную нітку, прадзірацца скрозь «мадэрновы» стыль — з успамінамі, рэтраспекцыямі, расказамі ў расказе і да т. п. Часам проста бянтэжыла аўтарская бесцырымоннасць у дачыненні да інтымнага жыцця герояў. Не ўспрымаўся як светлы, поўны захаплення ўспамін аўтара пра «высокаінтэлектуальную» гульню ў «казла» пасля другой змены — «разыходзіліся, здаралася, пад раніцу». Насцярожвала і яшчэ сёе-тое, але пра гэта — далей. Цяпер жа вось пра што.

Калі пад першым нарысам стаіць «Мінскі завод аўтаматычных ліній», то пад другім ніякага подпісу няма. Аднак ён не ўспрымаецца як самастойны, а як працяг першага. Некаторыя героі-мадэльшчыкі пад тымі ж або пад змененымі прозвішчамі пераходзяць у яго з першага нарыса. Звязвае яго з першым і аўтарскае «я». Дык вось пра гэтае «я».

Амаль усе выведзеныя ў кніжцы героі — не канкрэтныя жывыя людзі, хоць, трэба думаць, і не зусім выдуманыя аўтарам. Толькі адна дзеючая асоба канкрэтная — расказчык Валянцін Мыслівец, ягонае аўтарскае «я». Не ведаю, наколькі можна так рабіць — пакідаць сярод тыпізаваных герояў сваё некранутае «я». Ці не адчуваў сябе аўтар у двухсэнсоўным, няёмкім становішчы?

Абагульненні, адсутнасць у другім нарысе канкрэтнай прывязкі-спасылкі на завод аўтаматычных ліній давалі вялікія патэнцыяльныя магчымасці для сінтэзу матэрыялу, для больш глыбокага паказу набалелых праблем развіцця нашай прамысловасці, якія зараз вырашаюцца (я маю на ўвазе эканамічную рэформу, пераход на новыя метады планавання і матэрыяльнага стымулявання). Тыпізацыя герояў, зноў-такі, дазваляла маляваць прадстаўнікоў сучаснага рабочага класа больш ярка, сакавіта. В. Мыслівец, як мне падалося, спыніўся на паўдарозе, не пайшоў далей «фатаграфіі» і «фактаграфіі» рабочых будняў раней, пры старых парадках, калі быццам толькі і клопату ў рабочага было, каб пабольш «апрацантаваць», зарабіць, а ў цэхавага начальства — не дапусціць перарасходу фонду заработнай платы, «адхапіць» прэмію, і цяперашняга становішча, калі ўжо быццам няма «спрэчак за расцэнку», калі рабочыя працуюць, «як чэрці», калі «спакойна і дзелавіта нарэшце ў маім цэху». У жыцці завода і цэха ўсё гэта, несумненна, было больш складана і раней, і цяпер. Зрэшты, пра гэта В. Мыслівец ведае не горш за мяне.

Калі першы нарыс — спроба даць калектыўны партрэт людзей, то ўжо другі, відаць, рабіўся і як «вытворчы нарыс». І гэты двайны намер прывёў да расплыўчатасці, да неэканомнага расходавання «жылплошчы» твора. Не было, мне здаецца, ніякай патрэбы аб адным і тым жа (напрыклад, аб заробках) гаварыць і прозай, і інсцэніроўкамі, і ў эпісталярным жанры, і ва ўсё новых і новых дапісках-раздзелах, што з'яўляліся вынікам чарговага наведвання завода. І пра заробкі, і пра любоўныя інтрыгі, і пра другарадных герояў можна было гаварыць карацей. Думаецца таксама, што твор толькі б выйграў, калі б аўтар апусціў некаторыя ўяўна глыбакадумныя разважанні (свае і не свае), скараціў да мінімуму пісьмы Жаны (а можа і зусім ад іх адмовіўся) і г. д.

«Стоп, стоп... — могуць сказаць мне. — А ці не занадта шмат ты хочаш ад аўтара? Можа ўвогуле лепш было сесці і занава напісаць нарыс або нават дакументальную аповесць аб заводскіх мадэльшчыках?» Правільна, гэтага якраз і хацелася. Бо В. Мыслівец мае што сказаць, можа і ўмее сказаць.

Аднак даводзіцца разглядаць тое, што змешчана ў кнізе. А ўражанне ад яго такое, быццам люстэрка, што неслі «па вялікай дарозе жыцця», разбілі, і кожны кавалачак-аскялепак павярнуўся ў сваёй плоскасці, рассейваючы адбіткі куды папала, не даючы нават мазаічнай карціны. А да ўсяго гэтага — шматлікія і вельмі «глыбакадумныя» аўтарскія сентэнцыі, накшталт: «Па рабоце цана чалавеку», «Усякая справа славіцца практычнымі вынікамі» (хоць у народзе даўно і лепш сказана: «Па рабоце майстар відаць», «Канец — справе вянец», «Як дбаеш, так і маеш»), «Вялікі подзвіг выцякае з вялікай тэорыі», «Чалавек без прафесіі — тое сама, што і сыры матэрыял» (параўнаем: «Без навукі і лапця не сплявеш», «Не кручаны — не рэмень, не вучаны — не чалавек»), або яшчэ: «Можа ўвесь сэнс жыцця якраз і змяшчаецца ў адносінах чалавека да грамадска-карыснай працы? Трэба падумаць...»; «Галоўнае — знайсці памылку, той тормаз, які стрымлівае разбег». Нямала падобнага ўкладзена аўтарам і ў вусны герояў. Жана гаворыць: «Шчасце нікому лёгка не даецца». Люба ў пераказе Жаны: «Мусіць, такі ўжо закон вайны: чым менш смешнага ў жыцці, тым больш весялосці» (?!).

Паглядзім цяпер, як паказана каханне, як падае аўтар асабіста-інтымнае жыццё рабочых. Дзіўна, але амаль усе героі пакутуюць ад кахання, амурных прыгод. Арнольд Стрыгалёў хадзіў з Рытаю «яшчэ з пятага класа». А тая, «сорамна гаварыць», здрадзіла з суседам і сама пахвалілася Стрыгалёву. Праўда, і Арнольд, хоць і пакутуе, але не губляецца — бавіць час з маці дваіх дзяцей Зінаю. А што ж Зіна? Жыве з Косцем, які п'янствуе, б'е яе, «твар счарніў». Зіна жаліцца Валянціну (не нейкаму лірычнаму «я», а менавіта Валянціну Мысліўцу), што ёсць у Косці «адна сучка», што хадзіла да яе, вокны пабіла, «чарнілам пасцелі заліла». Барыс жа Цясленка пра Зіну так гаворыць: «Сама яна добрая цаца... У дзеўках круцілася...» Анатоль Парфенавіч, майстар, «варона гэта», цягаецца да канструктаркі Іны, а тая ліпне, «сама набіваецца ў каханкі» да Валянціна. Лёшка Кучаравы просіць парады ў Валянціна: «Ці кахала мяне Лора? Парай, можа і варта падацца з ёю на Чукотку ўпотай ад мужа». А вось ужо цэлы клубок. Жана хадзіла з Валянцінам і тут жа здраджвала яму з Адамам. Адам жа, хоць і жыў з табельшчыцай Сонькай, валачыўся да Жаны, потым недзе бадзяўся з ёю па свеце, кінуўшы Соньку з дзіцем. І зноў вярнуўся да Сонькі, кінуўшы Жану, потым зноў стаў назаляць Жане, «мужа ўстрывожыў». Жана, пакуль не ўгаманілася, не выйшла замуж за ўдаўца з двума дзецьмі, усё падбівала кліны да Валянціна і г. д., і да т. п.

Хочацца спытацца ў В. Мысліўца, навошта тлуміць чытачу галаву ўсімі гэтымі сумніцельнымі гісторыямі (добра, што ён хоць не паказвае іх, а толькі расказвае), вельмі далёкімі ад сапраўднага кахання. Калі гэта толькі для таго, каб сказаць, што «і так бывае» ці «як усё не проста ў жыцці!», то чытачы ведаюць гэта і без кніжак. Непераборлівасць аўтара, адсутнасць густу відаць і з такіх прыкладаў. Валянцін гаворыць закаханай у яго канструктарцы Іне: «Цябе ў плуг бы... ды пугай, пугай, каб аж пот выступіў». Або: «Вы зноў параю, — смяецца Рыгор Андрэевіч. — Глядзіце... Можа чысло запісаць?» Не ўпрыгожваюць кніжку гэтыя месцы!

Не заўсёды ў ладах В. Мыслівец са стылем, з беларускай мовай. То тут, то там кідаюцца ў вочы розныя «злэснавата паглядзеў ёй у вочы», «зласнавата зірнула на мяне», «цудоўнага роднага праспекта», «роднага, незабыўнага завода», «непрыкметна міргнуўшы мне на адыходзе», «міргнуў мне Васька», «здзіўлена паглядзелі на мяне і выйшлі», «Барыс Міхайлавіч махае рукою і выходзіць», «ціха-сарамяжліва адказаў начальнік і абыякава махнуў рукою», «Адам... пакрывіўся, махнуў нечага рукою і пайшоў»...

Калі страсці герояў нарастаюць, то падаюцца яны ўжо так: «скрыгануў зубамі і выйшаў з канторы», «увесь неяк закалаціўся Міхась Руць», «у Міхася (дэмабілізаванага воіна, — **П. М.**) слёзы набеглі на вочы — так хацелася яму ў гэтую хвіліну стаць мадэльшчыкам», «ад злосці не магу ўстаяць на месцы, тупаю каля пліты, плююся (мо «плюю»?) на габлюшкі», «я так паглядзеў на Анатоля Парфенавіча, што ён разявіў рот, залыпаў вачыма і адступіў, а я злосны пайшоў у цэх».

В. Мыслівец лічыць магчымым пісаць «штурхаюць адзін другога» (мо «адзін аднаго»?), «узгарэўся жаданнем стаць матросам», «не прыгажосцю і гадамі мераецца жанчына» (з кім мераецца?), «спяваць песні, **вачыма** лавіць мільёны іскрынак ад полымя», «колкімі пырскамі праняў маё сэрца званок у цэху». Апісваючы прыгажосць Жаны, яе «хвалістыя валасы», «бліскучыя вочы», «востры носік на нешырокім твары», паставу, В. Мыслівец рэзюмуе: «усё, здавалася, у гэтым спалучэнні выказвала найвышэйшую гармонію часу».

Без ніякага тлумачэння выскокваюць з-пад пяра аўтара такія спецыяльныя тэрміны і тэхніцызмы (быццам усе чытачы мадэльшчыкі і не трэба нічога тлумачыць), як «хамуты», «стойка», «калярыферы сушыльных камер», «ад'ёмка корпуса», «літніковая сістэма», «малка», «плацік», «кіянка», хоць гэта ніколькі не «заглыбляе» матэрыял, а для «каларыту» можна было б абысціся і самым мінімумам іх.

Пад канец вось пра што. Неяк непрыемна шкрабанула мяне тое месца, дзе В. Мыслівец апісвае сваю сустрэчу ў скверыку з помнікам вялікаму паэту — быццам па плячы яго паляпвае: «...вялікі Янка Купала як жывы глядзіць мне ў твар. Вось губы яго крывяцца ўбок (!), на вуснах усмешка, ад якой халадзее душа, але з чуба падае долу снег, і я не расслухаў, што ціха сказаў мне паэт».

На жаль, падобных мясцін у нарысах нямала. Вось з В. Мысліўцом (з аўтарскім «я», калі быць пунктуальным) размаўляе дзяўчына ў чытальнай зале: «Праўда, вы паэзію Андрэя Вазнясенскага любіце? — бліскае чорнымі вачыма суседка. — Разумееце што-небудзь?» Адказвае «я» катэгарычна: «Люблю і разумею». І яшчэ гэтае самае «я» гаворыць пра тое ж «я»: «з дзяцінства знаўся з працай... сам браў яе тугімі, заўсёды налітымі жыццём далонямі». Усё гэта чытаць, шчыра кажучы, ніякавата.

І ўжо ніяк не магу вытлумачыць сабе, навошта аўтар прымушае герояў твора — абагульненых, тыпізаваных — хваліць яго самога? Яны ж не могуць запярэчыць, што такога не гаварылі, не могуць запатрабаваць сатысфакцыі! А от жа слухайце. Начальнік цэха Мікалай Назаравіч гаворыць: «Ох ты, Валянцін!.. Як сапраўдны газетчык наступаеш... З табою хоць лёгка гаварыць. Ты ведаеш вытворчасць...» Жана: «Дзякуй Валянціну! Колькі шчасця зазнала за гэтыя гады! Усё з ім...» Канструктарка Іна: «Ты, Валянцін, самы прыгожы». Іван Дручок: «Насы пазбівалі, я кажу, даганяючы цябе». Каментарыі, як кажуць, лішнія...

Пад канец першага нарыса В. Мыслівец піша-марыць: «...ўсё-такі недарэмна таптаў блізка шасці гадоў заводскія сцяжынкі і вось цяпер павінен пра многае і многіх расказаць. І яшчэ хочацца, каб гэты матэрыял лёгка і складна лёг на паперы, каб жывымі галасамі гаварылі людзі». Што ж сказаць на гэта? Шчыра, па-таварыску, як калегу па пяры мушу сказаць адно: пакуль што матэрыял лёг не вельмі проста і складна. Мусіць, варта больш звяртаць увагі на культуру творчасці. Мусіць, варта слухацца мудрай парады старэйшын літаратуры: не спяшацца валачы ўсё ў друк, зачыняць напісанае на пэўны час у шуфляду, каб вылежалася, каб прайшоў чад натхнення, каб можна было паглядзець на зробленае халодным і строгім поглядам. І тады самому на многае адкрыюцца вочы...

В. Мыслівец. «Мае заводчыкі». Нарысы. Выдавецтва «Беларусь». Мінск, 1969.

ВІЦЕБСКІМ КНІГАЛЮБАМ ПАШАНЦАВАЛА

Тры дні (з 26 па 28 ліпеня) у Віцебску гучалі руская, беларуская, казахская, узбекская мовы. З многіх канцоў краіны сюды з'ехаліся прадстаўнікі гандлюючых арганізацый на міжрэспубліканскі оптавы кніжны кірмаш. У ім прынялі ўдзел работнікі кніжнага гандлю Маскоўскай, Бранскай, Смаленскай, Калінінградскай, Растоўскай і Куйбышаўскіх абласцей, а таксама Масквы, Ленінграда, Казахскай і Узбекскай ССР.

Наша рэспубліка была прадстаўлена ўпраўленнем кніжнага гандлю Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па друку, усімі абласнымі аддзеламі кніжнага гандлю і шасцю аб'яднаннямі спажывецкай кааперацыі.

Больш дваццаці гандлюючых арганізацый прывезлі ў горад на Дзвіне ўзоры лепшай друкаванай прадукцыі — грамадска-палітычнай, мастацкай, дзіцячай, навукова-тэхнічнай, вучэбна-педагагічнай літаратуры, а таксама ізапрадукцыі.

Найбольш кніг прывезла Цэнтральная оптавая база аб'яднання кніжнага гандлю «Саюзкніга» (Масква). Яна дэманстравала каля 500 узораў мастацкіх кніг, падручнікаў, альбомаў, буклетаў, выдадзеных рознымі выдавецтвамі і надрукаваных лепшымі паліграфічнымі прадпрыемствамі сталіцы.

Шмат цікавай, з густам афармленай літаратуры прывезлі кнігагандлюючыя арганізацыі Беларусі. Большасць узораў была вытворчасці Мінскага паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа і друкарні газеты «Звязда». Рэспубліканская кніжная база і абласныя аддзелы кнігагандлю прадалі ў братнія рэспублікі рознай літаратуры на 50 тысяч рублёў.

За час кірмашу нашы госці з Расійскай Федэрацыі, Казахстана і Узбекістана пазнаёміліся з выдатнымі мясцінамі Віцебска, агледзелі помнікі архітэктуры, убачылі мастацкія і хранікальна-дакументальныя фільмы пра Беларусь.

Пераклічка сельскіх клубаў

ЗЯЛЁНЫЯ КАРАЛІ КЛУБА

Клуб у нас неблагі—прасторны, светлы. І стаіць ён у добрым месцы. Адно кепска—мала зяляніны вакол яго. Хацелася б, каб хто-небудзь са спецыялістаў парайў на старонках газеты «Літаратура і мастацтва», як насадзіць сквер, каб дрэвы добра раслі і ладзілі паміж сабой, каб ён быў прыгожы і ўтульны.

Анатоль ГАРЭЛЬЧЫК,
загадчык Навасёлкаўскага сельскага клуба Пухавіцкага раёна.

Мы папрасілі адказаць на гэтае пытанне старшага інжынера па азеляненні Цэнтральнага батанічнага саду АН БССР Івана Яфімавіча БАЦЯНОЎСКАГА.

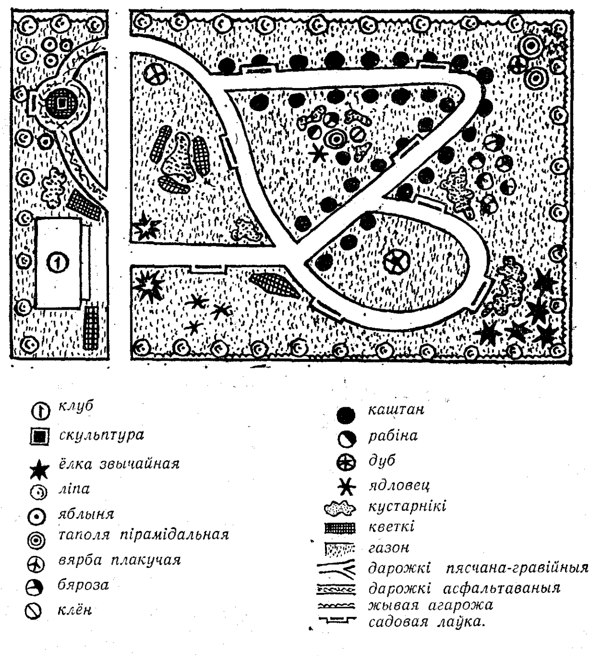
НЕЛЬГА ўявіць новы прыгожы дом культуры без кветак, зяляніны вакол яго. Зусім не абавязкова, каб гэта быў вялізны парк. Але невялікі ўтульны сквер—свайго роду зялёныя каралі клуба—павінен быць абавязкова. Як жа яго зрабіць?

Сквер, у адрозненне ад парку, мае невялікую плошчу—ад пятнаццаці сотак да двух гектараў. Дарожкі, алеі, прагулачныя пляцоўкі займаюць, прыкладна, чвэрць тэрыторыі. Калі закладваць сквер па так званай рэгулярнай схеме, то яго разбіваюць на пешаходныя дарожкі, усялякія геаметрычныя фігуры. Дрэвы і кусты саджаюць па прамых лініях, кветнікі робяць круглай альбо квадратнай формы са складаным малюнкам.

Ёсць яшчэ ландшафтны або пейзажны стыль, які ўлічвае асаблівасці мясцовасці. Для яго характэрна свабодная планіроўка дарожак. Дрэвы і кусты размяшчаюцца маляўнічымі групамі, якія чаргуюцца з адкрытымі палянамі, лугавінкамі свабоднай формы. Кветкі таксама саджаюць свабоднымі групамі. Ландшафтны стыль найбольш цікавы і ў эстэтычных адносінах.

У сучасным стылі азелянення добра спалучаюцца элементы рэгулярнага і ландшафтнага. Яму характэрна зручнасць для чалавека, прастата, мэтазгоднасць і эканамічнасць. Выдаткі на яго разбіўку мінімальныя, а эфект вялікі.

Дрэвы саджаюць групкамі ад трох-пяці да пятнаццаці штук.

Вось па такой прыкладна схеме будзе зроблены сквер каля сельскага клуба ў калгасе імя Карла Маркса Лагойскага раёна.

Вельмі маляўніча выглядаюць на газоне чыстыя групы—бярозы, рабіны, елкі — і змешаныя, напрыклад, бярозы з елкамі і інш. Мінімальная адлегласць паміж дрэвамі звычайна роўная дыяметру кроны, але ў некаторых выпадках дрэвы саджаюць гусцей, так званымі букетамі. Акрасай сквера могуць быць букетныя пасадкі бярозы, рабіны, ліпы. Хвойныя дрэвы садзяць радзей, бо калі яны пасаджаны густа, ніжнія галінкі ў іх адміраюць. Кусты, якія растуць вакол высокіх дрэў, звязваюць іх, нібы зялёным поясам, ствараюць плаўны пераход да газона. Сама форма дрэў можа дадаваць групе спакойны выгляд—елка, ядловец, пірамідальная таполя, альбо дынамічны—бярозы, дубы, вязы. Каб падкрэсліць прыгажосць гэтых дрэў, іх садзяць па аднаму.

Вядома ж, любы сквер нельга ўявіць без кустоў бэзу, язмену, каліны. Садзіць іх трэба больш рэдкімі групамі, каб кожны куст быў добра бачны. Эфект будзе яшчэ большы, калі вакол іх групамі або плямкамі пасеяны высокія шматгадовыя кветкі — астры, лілеі, макі, півоні.

Адзін з вядучых элементаў азелянення — газон, фон для дрэў, кветак. Робяць яго з аднаго або некалькіх відаў травы. Каб яна добра расла, трэба падрыхтаваць пласт урадлівай глебы не менш дваццаці-трыццаці сантыметраў, старанна разраўняць яго, зрабіць невялікі схіл, каб сцякала вада, і злёгку прыкатаць катком. Лепшы час для пасеву газонных траў—сярэдзіна і канец жніўня альбо пачатак мая.

Кветнікі ў скверах лепш рабіць з мнагалетнікаў, дапаўняючы іх летнікамі. Калі правільна падабраць гатункі кветак, то клумба будзе прыгожай з вясны да позняй восені. У залежнасці ад планіроўкі кветнік можа мець маляўнічую свабодную або геаметрычную форму. Трэба ўлічваць, што некаторыя мнагалетнія кветкі—макі, флоксы, калі адцвітаюць, робяцца непрывабнымі. Таму садзіць іх трэба далей ад дарожкі і дапаўняць ірысамі, мнагалетнімі астрамі.

Расліны павінны спалучацца не толькі па колеры, але і па вышыні, форме куста і лісця, каб кветкі ўзаемна дапаўнялі адна другую. Добра спалучаюцца жоўты і фіялетавы, чырвоны і зялёны, аранжавы і сіні колеры. Белы і чорны нейтральныя. Не любяць блізкага суседства чырвоны і аранжавы, жоўты і зялёны, зялёны і сіні, сіні і фіялетавы. Трэба пазбягаць залішняй стракатасці і не ганяцца за вялікай колькасцю кветак. Хай іх будзе меней, але затое як след дагледжаных.

Дрэнна, калі сквер акружаюць плотам або штакетнікам. Лепш за ўсё зрабіць жывую агарожу. Ствараюць яе з кустоў глогу, крушыны, бэзу. Перад пасадкай кустоў выкопваюць агульны доўгі катлаван, шырыня і глыбіня якога залежыць ад колькасці радоў агарожы, віду раслін і іх памераў. Адлегласць паміж радамі высокай агарожы рэкамендуецца пяцьдзесят-семдзесят сантыметраў, а паміж кустамі ў раду—ад шасцідзесяці сантыметраў да метра. Калі агарожа плануецца ніжэйшай, то высаджваць кусты трэба шчыльней.

Саджанцы дэкаратыўных раслін можна выпісаць у Батанічным садзе Акадэміі навук БССР, многія можна знайсці на месцах. Пасадкі лепш за ўсё рабіць у канцы верасня — пачатку кастрычніка. Рыхтаваць жа ўчастак трэба зараз.

ЭНТУЗІЯСТ СТАРАЖЫТНАЙ ПАЛІГРАФІІ

Зарубежныя вучоныя называюць яго ў пісьмах «глыбокапаважаны прафесар», «пан доктар», «калега». На яго работы спасылаюцца савецкія вучоныя. Але Аляксандр Анушкін — не прафесіянальны вучоны. Ён крымскі журналіст. Яго захапленне — пошук першых кніг, надрукаваных у *XVI—XVII стагоддзях* у Вільнюсе, тагачасным цэнтры творчых сіл літоўскай, рускай, украінскай, беларускай і польскай інтэлігенцыі.

Спадзеючыся знайсці унікальныя выданні вільнюскага друку, Анушкін пабываў у семнаццаці кнігасховішчах Савецкага Саюза, завочна падарожнічаў па многіх бібліятэках за рубяжом. У яго каталогу зарэгістравана *семсот* кніг, выдадзеных у першы век кнігадрукавання — з 1525 года, а ў фотатэцы захоўваюцца здымкі амаль трэцяй часткі вільнюскіх кніг, каля 40 мікрафільмаў рэдкіх выданняў з бібліятэк Англіі, Швецыі, Італіі, Балгарыі, Польшчы, ГДР.

Дастаю фотакопію. Гэта — тытульны ліст «Календара на 1606 год доктара медыцыны і матэматыкі Кракаўскай акадэміі Габрыэля Іааніцкага» на польскай мове. Кніга выдадзена ў Вільнюсе Янам Карцанам. Уцалеў толькі адзін экземпляр календара, які захоўваецца ў Народным музеі ў Кракаве. Другая фотакопія — «Граматыка» на стараславянскай мове. Выдадзена ў 1618 годзе. Арыгінал — у Оксфардзе.

З геаграфіяй захавання першадрукаваных кніг, выдадзеных у Вільні, знаёміць карта, дзе абазначана каля шасцідзесяці гарадоў Савецкага Саюза і іншых краін. *Сярод іх — Масква, Львоў, Ленінград, Кіеў, Томск, Сімферопаль, Рыга, Іркуцк, Варшава, Парыж, Брусель, Хельсінкі, Стакгольм, Лондан, Лейпцыг, Сафія, Брно, Рым.*

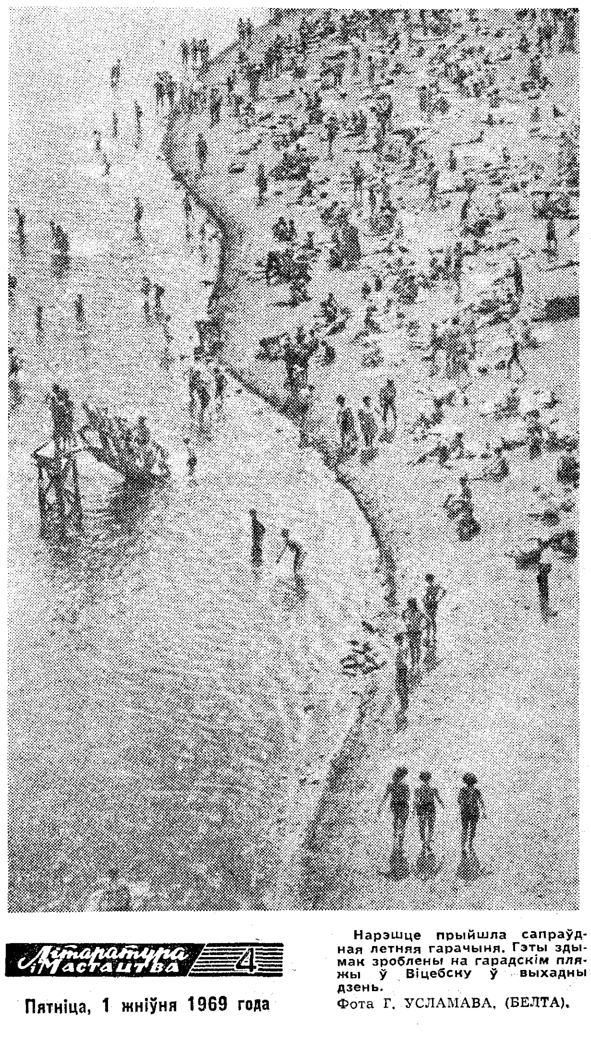
Аляксандр Анушкін у кнізе нарысаў «У слаўным месце Віленскім», выдадзенай у 1962 годзе выдавецтвам «Искусство», расказвае аб сваіх даследаваннях. Зараз яго пошукі набылі яшчэ большы размах. У выдавецтве «Мінціс» (Вільнюс) выходзіць другая манаграфія «На зары кнігадрукавання ў Літве», у якой аўтар прыводзіць вялікі фактычны матэрыял, апісвае дзейнасць рускіх, літоўскіх, беларускіх, украінскіх, польскіх гуманістаў — Скарыны, Мсціслаўца, Даўкшы, Сматрыцкага, Карцана, прасочвае лёс кніг, выдадзеных у Вільнюсе і Маскве.

Даследаванні Аляксандра Анушкіна не абмяжоўваюцца Вільнюсам. Яму ўдалося зрабіць многа знаходак і ў Крыме. У яго плане — «Тайны старадрукаванай кнігі», дзе будзе расказана аб новых пошуках, знаходках, нявырашаных праблемах.

Нельга не здзіўляцца энтузіяму і захапленню гэтага чалавека. Відаць таму многія буйныя савецкія і зарубежныя вучоныя ахвотна яму дапамагаюць. Сярод іх дырэктар Інстытута літоўскай мовы і літаратуры прафесар Костас Корсакас, прафесар Львоўскага універсітэта Юрый Мушак, загадчык аддзела старых друкаў (старых кніг) польскай нацыянальнай бібліятэкі доктар Алодзія Кавецка-Грычава, віцэ-дырэктар уроцлаўскай бібліятэкі доктар Эдвард Кярніцкі, доктар Соф'я Скарупска з Корніцкай бібліятэкі Польскай *акадэміі навук, англійскі славяніст* з Оксфарда Джон Сіманс, шведскі вучоны з Упсалы Ленарт Ч'ельберг.

Ілья НІЯЧЭНКАЯ,
(АДН).

І Д З Е   Л Е Т А...

Нарэшце прыйшла сапраўдная летняя гарачыня. Гэты здымак зроблены на гарадскім пляжы ў Віцебску ў выхадны дзень.

Фота Г. УСЛАМАВА, (БЕЛТА).

Богдан Бжазінскі

ЗНАЎЦА МУЗЫКІ

(ГУМАРЭСКА)

Шмат маіх знаёмых ходзіць на канцэрты. На сімфанічныя, камерныя, на сольныя канцэрты спевакоў, у час якіх адна асоба пнецца спяваць, а другая — паспець за ёю з акампанементам. І ўсе гэтыя мае знаёмыя дужа хваляць канцэрты. Ды як хваляць!

— Аркестр гучаў добра. Моцарт быў крыху цяжкаваты. Затое Шыманоўскі — бліскучы. Спявак, разумееце, занадта пасылаў голас у падушку...

Я таксама хаджу на канцэрты, але заўваг не раблю. Шчыра прызнаюся: я — баязлівы. Таму мае знаёмыя меламаны пацяшаюцца:

— Пан, пане Багдане, проста дзіву даешся, чаго вы ходзіце на канцэрты? Хто не разумее музыкі, таму не можа прынесці задавальнення гэтае вялікае, чароўнае мастацтва!

Аднойчы я пакрыўдзіўся і спытаў:

— Адкуль вы ведаеце, што я не разумею музыкі?

— Бо *пан ніколі не робіць* аніякіх заўваг!

І паміж сабою так і сыпяць, так і сыпяць:

— Бетховен быў вытрыманы, толькі адажыо выйшла бледнавата.

— Затое андантэ было вельмі добрае!

— Ударныя былі не ў гуморы, — заўважае трэці. — І дрэва гучала глуха...

Аднойчы пайшоў я са сваімі знаёмымі меламанамі на сімфанічны канцэрт. Слухалі засяроджана. Мае сябры аж вочы пазаплюшчвалі. А адна пані так уздыхала, што ў пана, які сядзеў перад ёю, валасы на галаве варушыліся.

У антракце меламаны пачалі паміж сабою заўзята спрачацца. Адны сцвярджалі, што Чайкоўскі быў звыш меры дынамічны, іншыя — што дужа філігранны і што ўвогуле піцыката было няўдалым, хоць медзь і гучала адменна.

— А што пан скажа? — павярнуўся да мяне адзін з меламанаў.

Я развёў рукамі і наважыўся:

— Што ж... Контрапунктовая поліфанія ў калізіях эрыпцыйных у Чайкоўскага, як звычайна, *бездакорная*. Адначасова міміданізм медзі мне здаецца крыху абедаптычным. Гэта можна сцвярджаць, галоўным чынам, у галігоніі рэцэрпетацыі сімфанічнай струнных і сарабандавых эскалопках паліграфічных фаготаў. Акрамя таго, напрыклад, Стакоўскі ўмее падкрэсліць алінтэтычную сакавітасць модуляў вывірычных у піяна і наталітычную семантычнасць у фортызіма, чаго наш дырыжор ніколі не зможа! Прашу, дарэчы, заўважыць, што нават дыябетыка парагонаў і дэнтасанаў атрымалася ў яго вельмі мізэрнай.

Меламаны глядзелі на мяне шырока раскрытымі вачыма. Урэшце пані, якая так сардэчна ўздыхала, загаварыла са здзіўленнем:

— Але ж пан добра ведае музыку! Я тое самае хацела сказаць, толькі муж не даў мне загаварыць. Асабліва цудоўна гаварыў пан пра Стакоўскага, які ўмее...

— Які ўмее падкрэсліць алінтэтычную... Як пан казаў? — падхапіў муж пані.

— Алінтэтычную сакавітасць модуляў, — падказаў я з вялікай пачцівасцю.

— Ах, як пан тонка прыкмеціў, як тонка і дакладна прыкмеціў! — пахваліў мяне пан з бародкай. — Толькі наконт фаготаў... Але — не буду спрачацца. Пан безумоўна лепш адчувае музыку, чым я! — І схіліўся ў паклоне.

З таго часу я акружаны шчырай і глыбокай павагай. Пра мяне гавораць не інакш, як пра вялікага знаўцу музыкі. Толькі пры гэтым дадаюць, што я не часта, на жаль, выказваю свае каштоўныя заўвагі.

Пераклад з польскай
А. ЦЫРКУНОВА.

Па той бок

ПЕРАД ПАГРОЗАЙ БАНКРУЦТВА

На мінорнай ноце закончыўся ў Злучаных Штатах канцэртны сезон сімфанічных аркестраў. Ад'язджаючы на гастролі або ідучы ў водпуск, многія музыканты, артысты лепшых музычных калектываў краіны з вялікім хваляваннем глядзяць у будучае. Ім рэальна пагражае небяспека страціць работу.

Усё ў тым, што большасць амерыканскіх сімфанічных аркестраў цяпер у выключна цяжкіх фінансавых умовах. Штогод расце дэфіцыт такіх выдатных ансамбляў, як Кліўлендскі і Чыкагскі аркестры. Створаны больш як 20 гадоў назад цудоўным дырыжорам Джорджам Цэлам, Кліўлендскі сімфанічны аркестр, які атрымаў сусветную вядомасць, цяпер у вялікай бядзе. Як піша часопіс «Тайм», ён можа ў самы бліжэйшы час «распасціся або аб'явіць пра сваё банкруцтва». «Гінe» з-за *недахопу сродкаў* Дэтройцкі сімфанічны аркестр, які аказаўся няздольным аплаціць запазычанасць.

Сёлета закрываецца адразу некалькі музычных калектываў, якім яшчэ цяжэй пераадольваць фінансавыя цяжкасці, чым праслаўленым аркестрам, што карыстаюцца апекай багатых меламанаў. «На працягу 1971-73 гг. мы будзем сведкамі таго, што, прынамсі, трэцяя частка або нават палова нашых буйнейшых аркестраў спыняць сваё існаванне», — прадказвае Карл Шэйвер, які займаецца зборам ахвяраванняў у фонд амерыканскіх сімфанічных аркестраў.

Вывучэннем становішча амерыканскіх сімфанічных аркестраў спецыяльна займалася нью-йоркская фірма «Макк'нлі энд К°». Яна прыйшла да сумнага вываду: прыбыткі сімфанічных ансамбляў з кожным годам усё больш і больш адстаюць ад выдаткаў. Фінансавы дэфіцыт стаў пастаянным спадарожнікам у сувязі з нарастаннем інфляцыі, ростам дарагоўлі і выдаткаў. «Крызіс аркестраў цяпер стаў агульнанацыянальнай з'явай», — канстатуе музычны крытык штотыднёвіка «Тайм».

Не выратоўвае становішча шчодрасць мільянераў-філантропаў, добрачынных фондаў. «Нашы выдаткі растуць, а ахвяраванні застаюцца на ранейшым узроўні. Мецэнаты больш не намераны *раскашэльвацца*», *змрочна* гаворыць кіраўнік філарманічнага аркестра Лос-Анджэласа Зубін Мехта.

Музычныя крытыкі называюць розныя прычыны фінансавых крызісаў амерыканскіх аркестраў. Галоўная з іх — інфляцыя, якая, нібы снежны камяк, расце і расце. Працяг вайны ў В'етнаме не дае ніякіх надзей на палёгку ад росту дарагоўлі. Акрамя таго, амерыканская прэса адзначае, што падзенне прыбыткаў аркестраў у многім звязана з амаль поўным падначаленнем іх рэпертуараў прыхамацям і густам разбэшчаных багатых патронаў. Канцэртныя залы амерыканскіх гарадоў страцілі маладую аўдыторыю. Музычны кіраўнік Бастонскага сімфанічнага аркестра Эрых Лайнсдорф лічыць, што праграмы аркестраў за апошнія гады амаль не змяніліся, і ансамблі паступова сталі ператварацца ў «музычныя музеі».

Цяпер, калі надышоў перапынак у канцэртным сезоне краіны, адміністратары аркестраў, як камі-ваяжоры, заняты зборам сродкаў у багатых мецэнатаў. Іншага выхаду ў іх няма: афіцыйны Вашынгтон глухі да просьбаў дырыжораў. У бюджэце ўрада не прадугледжана ніводнага цэнта на фінансаванне лепшых аркестраў краіны.

А. АНІЧКІН. (ТАСС).

Жнівеньскі экран

«ПА ДАРОЗЕ Ў БЕРЛІН»

Вытворчасць кінастудыі «Ленфільм». Аўтары сцэнарыя Барыс Васільеў, Кірыл Рапапорт і Юрый Чулюкін, рэжысёр-пастаноўшчык Міхаіл Яршоў.

У карціне адлюстраваны эпізоды апошняга этапа Вялікай Айчыннай вайны. Аўтары кінастужкі ствараюць як бы калектыўны вобраз галоўнага героя вайны — савецкага салдата.

Ролі выконваюць: палкоўнік Пятроў — В. Красноў, Зайцаў — М. Трафімаў, камандуючы — Г. Карновіч-Валуа, Толя — Ю. Фісенка, капітан Краўчанка — С. Дварэцкі, Круцікаў — Г. Сысоеў.

«КАЛОНІЯ ЛАНФІЕР»

(Паводле аднайменнага апавядання Аляксандра Грына)

Сумесная вытворчасць кінастудый «Масфільм» і «Барандаў» (Чэхаславакія).

— Я ставіў гэту карціну, — расказвае малады чэхаславацкі сцэнарыст і рэжысёр Ян Шміт, — таму, што я люблю Грына, як люблю Сцівенсана, Эдгара По і Джозефа Конрада.

Вобраз Горна стварыў літоўскі акцёр Юоазас Будрайціс, знаёмы гледачам па фільме «Ніхто не хацеў паміраць». У іншых ролях здымаліся Зізана Куцурыкава, Вацлаў Нецкаж, Болат Бейшаналіеў, Ёзеф Элснер, Андрэй Файт.

«А Н Н Ы Ч К А»

Так называецца новая мастацкая кінастужка, пастаўленая рэжысёрам Барысам Іўчанкам па Кіеўскай кінастудыі імя А. П. Даўжэнкі па сцэнарыі Б. Загарулька і Б. Іўчанкі.

Фільм расказвае пра гераічнае супраціўленне ўкраінскага народа нямецка-фашысцкім захопнікам і бандам нацыяналістаў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Падзеі на Карпатах у 1943 годзе аўтары паказваюць праз лёс гуцульскай дзяўчыны Аннычкі.

Ролю Аннычкі іграе актрыса Любоў Чарнавал-Румянцава. У іншых ролях заняты Рыгор Грыгорыў, Канстанцін Сцепанкоў, Іван Нікалайчук, *Анатоль Барчук, Іван Гаўрылюк, Вольга Ножкіна, Васіль Сімчыч.*

□

У жніўні гледачы ўбачаць таксама новы шырокаэкранны мастацкі фільм «Стварыбой» студыі «Беларусьфільм», кінакарціны «Карнік» і «Гаспадар тайгі», пастаўленыя на кінастудыі «Масфільм».

З *замежных кінастужак будуць* дэманстравацца «Час летуценняў» (Польшча), «Сляды ў бездань» (Чэхаславакія), «Гімн стомленаму чалавеку» (Японія), «Выкрадачне дзяўчат» (Румынія), «Бамбей у абдымках ночы» (Індыя) «Серэнада вялікага кахання» (ЗША)

Шмат цікавага раскажуць хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя кінафільмы «Гімнасцёрка і фрак», «Рэвалюцыйны трымаем крок», «У пошуках аднаго дня», «Палярны лётчык», «Нейтрон адкрывае тайны», «Стваральнікі крышталяў», «Майстры гімнастыкі», «Паляўнічы без ружжа» і інш.

Пытанням літаратуры і мастацтва прысвечаны новыя кінастужкі «Падарунак Леніну», «Домік над Акой», «Эдуард Війральт», «Сам-насам з Пушкіным», «Мастак Мікалай Засыпкін», «На зямлі Сіверскай».

Мінскія кінадакументалісты перадаюць на суд гледачоў новыя кінафільмы «Яны ўжо ў сёмым» (працяг кіназазірання за дзецьмі 10-й сярэдняй школы г. Гомеля), «Першыя трыццаць гадоў» (пра дырэктара Кармянскай школы, кандыдата педагагічных навук Міхаіла Афанасьевіча Дзмітрыева), «Эксперымент» (пра навуковы пошук вучоных-эксперыментатараў Інстытута ядзернай энергетыкі Акадэміі навук Беларускай ССР).

Куток калекцыянера

ВЫДАТНЫЯ ПАДЗЕІ КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

У гонар традыцыйнага VI Міжнароднага кінафестывалю і І-га Міжнароднага конкурсу артыстаў балета, Міністэрства сувязі СССР выпусціла дзве паштовыя маркі аднолькавага наміналу — 6 капеек. Аўтар малюнкаў — мастак Мікалай Шаўцоў.

На мініяцюры, прысвечанай VI Міжнароднаму кінафестывалю, на фоне сонечных праменняў дадзена эмблема — пяць кінастужак, якія ўтвараюць як бы пялёсткі кветкі з залатым медалем у цэнтры. *Такімі медалямі былі ўзнагароджаны* лепшыя фільмы. У левым ніжнім рагу маркі—кінаапарат і лаўравыя галінкі. Асноўныя колеры—цёмнаружовы, залацісты, чорны. Нумар па каталогу—3798.

На другой марцы, выпушчанай да чэрвеньскага Міжнароднага конкурсу артыстаў балета, — фігура балерыны і на яе фоне танцавальная пара, якая нібы лунае ў паветры. Агульным жа фонам для малюнкаў служаць цёмна-карычневыя праменні.

Колеры: карычневы, сіні, яркаружовы, шэры і белы. Нумар па каталогу—3799.

Абедзве мініяцюры выкананы спосабам высокага друкавання. Зубцоўка — грабеньчатая. Памеры па перфарацыі — 37 на 52 міліметры.

Іна САЛАЎЁВА.
(АДН).

НОВЫ НАРОДНЫ

За высокія творчыя поспехі ў развіцці музычнага мастацтва і актыўную канцэртна-выканаўчую дзейнасць калегія Міністэрства культуры БССР прысвоіла ганаровае званне народнага самадзейнаму аркестру народных інструментаў Магілёўскага гарадскога Дома культуры.

У СЕЛЬСКАЙ КНІГАРНІ

Спецыялізаваная кнігарня ў Самацэвічах адкрылася летась. Працуе ў ёй Любоў Паўлаўна Ляшчова.

Калі трапляеш у кнігарню, адразу адчуваеш, што тут гаспадарыць парадак. Кнігі акуратна раскладзены на паліцах па аддзелах. На стале ў прадаўца ляжыць сшытак, дзе занатаваны заказы пакупнікоў.

— У большасці выпадкаў выконваем іх,— гаворыць загадчыца кнігарні.— Калі няма на раённай базе, то дастаём патрэбную кнігу ў Магілёве, на абласной базе.

Так, настаўнік мясцовай школы Ю. Алейнікаў папрасіў неяк кнігу «Пётр Першы» Аляксея Талстога. Любоў Паўлаўна запісала яго заказ. Неўзабаве пакупнік атрымаў кнігу.

У час гарачых палявых работ загадчыца кнігарні разносіць кнігі, паштоўкі па бліжэйшых населеных пунктах. Калгаснікі ахвотна купляюць кнігі землякоў — А. Куляшова, А. Русецкага, І. Чыгрынава і іншых беларускіх пісьменнікаў.

Г. ЗАХАРЭНКА

ТЭЛЕБАЧАННЕ

1 жніўня

Першая праграма. 10.00 — навіны. 10.15 — для школьнікаў. «Адгукніся, сын». 10.45 — канцэрт лаўрэата Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва. 11.45 — для школьнікаў. «Вецер вандраванняў». 12.15 — тэлевізійны тэатр для дзяцей. «Чараўнік з краіны Оз». Прэм'ера тэлевізійнага музычнага спектакля. Першая частка. Перадача з Ленінграда. 16.55 — праграма перадач. 17.00 — для школьнікаў. «Вас выклікае Спартландыя» (паўтор). 18.00 — «Панарама навін». 18.30 — дзіцячы экран. «Пеўнік і жаронцы». Мультыплікацыйны фільм. 19.00 — «У адзіным страі — да адзінай мэты». Па матэрыялах міжнароднай Нарады камуністычных і рабочых партый у Маскве. 19.15 — «Эстафета навін». 20.00 — да Усесаюзнага дня чыгуначніка. Канцэрт з Палаца спорту Цэнтральнага стадыёна імя У. І. Леніна. 21.30 — праграма каляровага тэлебачання. Тэлевізійны тэатр мініяцюр. «13 крэслаў». 22.30 — эстрадны канцэрт. 23.30 — турнір фехтавальшчыкаў зборных каманд сацыялістычных краін. Трансляцыя на Маскву (у запісе).

Другая праграма. 17.00 — навіны. 17.15 — «Калейдаскоп». Перадача з Ленінграда. 17.45 — «На актуальныя тэмы». 18.15 — праграма Уладзівастоцкай студыі тэлебачання. 19.15 — для школьнікаў. «Муха-цакатуха». Фільм-балет. 19.50 — літаратурны тэатр. А. С. Пушкін. «Выстрал». 20.20 — у свеце навукі. «Карысная бескарыснасць». Кінанарыс. 20.50 — «Эзоп». Фільм-спектакль.

2 жніўня

Першая праграма. 8.55 — праграма перадач. 9.00 — «Гімнастыка для ўсіх». 9.45 — навіны. 10.00 — музычная вясёлая праграма. 10.30 — «Здароўе». Навукова-папулярная праграма. 11.00 — «Музыка сёння». Тэлевізійны часопіс. 11.45 — навіны. 12.00 — «Юбілей галоўнай выстаўкі краіны». Да 30-годдзя ВДНГ. 12.30 — «Чалавек ідзе за песняй». Народная артыстка РСФСР І. Яунзем. 13.30 — «Тыдзень планеты». Міжнародны агляд. 13.50 — «Музычная шкатулка». 14.05 — дзіцячы экран. «Хто працуе для вас». Тэлевізійны фільм. 14.30 — «Веды». Навукова-пазнавальная праграма». Трансляцыя на Маскву. 15.00 — тэлевізійны тэатр для дзяцей. «Чараўнік краіны Оз». Прэм'ера тэлевізійнага музычнага спектакля. Другая частка. Перадача з Ленінграда. 15.40 — навіны. 16.00 — «Вам нашы песні». Канцэрт мастацкага ансамбля Варшаўскага ваяводства (у запісе). 16.40 — месячнік савецка-в'етнамскай дружбы». «Няскораныя». 17.00 — «Дзяўчынка на трампліне». Мастацкі фільм. 18.30 — «Тэлевізійны атлас народаў СССР». Карэльская АССР. Перадача з Петразаводска. 19.00 — праграма каляровага тэлебачання. Н. Ляонаў. «Чакайце майго званка». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля. Першая і другая часткі. У антракце — «Талінская фантазія». Тэлевізійны музычны фільм. 21.30 — «Свет сацыялізма». 22.00 — «Эстрадная праграма». 22.45 — «Фізкультура і спорт». Тэлевізійны часопіс. 23.15 — навіны

Другая праграма. 13.30 — праграма студыі тэлебачання Комі АССР. 16.00 — у эфіры «Маладосць». 17.00 — канцэрт артыстаў Кіеўскага тэатра музычнай камедыі. Перадача з Ленінграда.

3 жніўня

Першая праграма. 8.55 — праграма перадач. 9.00 — «На зарадку станавіся». 9.15 — навіны. 9.30 — «Будзільнік». 10.00 — «Музычны кіёск». 10.30 — «Гісторыя аднаго пошуку». Расказ пра людзей, якія папярэдзілі разбурэнне фашыстамі Дома ўрада ў Мінску. 10.50 — «На музычнай хвалі». 11.05 — «Белыя і чорныя». Тэлевізійны шахматна-шашачны клуб. 11.30 — «Помнікі архітэктуры». «Соф'я Кіеўская». Перадача з Кіева. 12.00 — тэлевізійны тэатр для дзяцей. «Чараўнік з краіны Оз». Прэм'ера тэлевізійнага музычнага спектакля. Трэцяя частка. Перадача з Ленінграда. 13.00 — «Сельская гадзіна». 14.00 — сёння — Усесаюзны дзень чыгуначніка. 15.00 — праграма каляровага тэлебачання. «Клуб кінападарожнікаў». 16.00 — для воінаў Савецкай Арміі і Флоту. Перадача з Калінінграда. 16.30 — «Час». Інфармацыйная праграма. 17.00 — урачыстае адкрыццё Другой летняй спартакіяды дружалюбных армій. Перадача з Кіева. 18.45 — навіны. 19.00 — праграма каляровага тэлебачання. Н. Ляонаў «Чакайце майго званка». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля. Трэцяя і чацвёртая часткі. У антракце — «Рускі крышталь». Тэлевізійны фільм. 21.00 — «Сем дзён». Міжнародная праграма. 21.45 — у эфіры — «Маладосць». «Эстрада, каханне і крыху фантазіі». Канцэрт. 22.45 — «Спартыўны тыдзень».

Другая праграма. 10.30 — «Лукамор'е». Літаратурны альманах. Перадача з Ташкента. 19.00 — «Барыс Гадуноў». Фільм-опера.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. А. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Друкарня выдавецтва «Звязда».
Індэкс 63856. АТ 03964.